

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Sociální příčiny kriminality mládeže

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. et Mgr. Ivo SVOBODA

Vypracoval:

Zdeněk MÁŠA

Brno 2005

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Sociální příčiny kriminality mládeže*“ zpracoval samostatně s použitím uvedených informačních zdrojů.

.....
Zdeněk MÁŠA

P o d ě k o v á n í

Děkuji panu PhDr. et Bc. Ivo Svobodovi ze velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také děkuji své manželce Jarmile za její trpělivost, psychickou podporu a technickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Brno, duben 2005

Zdeněk MÁŠA

Obsah

Úvod	6
1. Současný stav kriminality mládeže	9
1.1 Mládež a zákony	9
1.1.1 Vybraná ustanovení trestního zákona	9
1.1.2 Zákon č. 218/2003 Sb. – komentář	10
1.1.3 Probační a mediační služba	13
1.2 Vývojový trend kriminalit mládeže	14
1.2.1 Specifické znaky trestné činnosti mládeže	14
1.2.2 Rozmístění kriminality	15
1.2.3 Struktura trestné činnosti mládeže	15
1.3 Zhodnocení právních úprav vzhledem k vývoji trestné činnosti mládeže	16
2. Rodina	17
2.1 Příběh ze života	17
2.2 Výchovné působení rodiny	18
2.3 Důležitost funkční rodiny pro zdravý psychický vývoj dítěte	21
3. Média	23
3.1 „Hrdinové“ z hororu VŘÍSKOT	23
3.2 Vliv televize a tisku	23
3.3 Internet, herny	25
3.4 Jak se staví společnost k volnému času dětí	25
4. Škola, volný čas	27
4.1 Vrah učitele	27
4.2 Násilí ve školách	27
4.3 Parta, alkohol a drogy	28
4.3.1 Vliv party	30
4.3.2 Vliv alkoholu a drog	31

4.4 Spolupráce rodiny se školou	32
4.5 Proč kantoři nezvládají své žáky a děti nerespektují učitele	33
5. Trestná činnost mládeže v číslech	36
5.1 Vývoj kriminality mládeže v ČR	36
5.2 Vývoj trestné činnosti mládeže v Brně	38
Závěr	42
Resumé	50
Anotace	51
Použitá literatura	52
Seznam použitých cizích slov	53
Přílohy	

Úvod

Dítě a mladistvý jsou zdánlivě slabí, bezmocní tváří v tvář vnějšímu světu. Aktivním vyhledáváním a stimulováním dítě nebo mladistvý získají „spojence“, pozměňují své prostředí ve svůj prospěch a upevňují sociální vazby. Mladistvý snáze podléhá vlivu antisociálně zaměřené skupiny vrstevníků, jestliže vyrůstá v rodině se záporným postojem k dítěti, jestliže nemá možnost účasti na společensky pozitivní činnosti skupiny vrstevníků a se společensky adekvátními cíli a skupinovými vztahy, jestliže se v jeho dosavadním vývoji neutvářely alespoň v elementární formě společensky akceptované zájmy, postoje a hodnotové orientace. Vhodnou volbou mezi kamarády a přáteli, skupinami, institucemi a vlivy se jedinec zároveň přiklání k jednomu způsobu života a hodnotové orientace.

Náročné životní situace v jedněch případech pobízejí k činnosti, k silné a vytrvalé motivaci, k úsilí ve zdolání překážek, k aktivnímu životnímu postoji. V jiných případech naopak vedou k pasivnímu postoji, k rezignaci, popřípadě k patologickému vývoji. Jedinec po prvním neúspěchu rezignuje a vzdává se dalších pokusů o dosažení cíle. Vyhýbá se nepříjemným situacím, např. „jde za školu“, aby nebyl zkoušen nebo uteče z domova před potrestáním. Vyhýbá se vrstevníkům, raději si hraje sám, izoluje se. Často nachází náhradní uspokojení např. přejídáním se sladkostmi, kouřením, požíváním alkoholu, nebo jiných návykových látek.

Která z uvedených eventualit nastane, to závisí na osvojených technikách vyrovnávání se s náročnými životními situacemi, na jedincově odolnosti, na jeho sociálních a osobních vztazích, cílech, sebehodnocení a dalších podmínkách.

Na vytváření kladných a záporných charakterových vlastností dětí má nemalý vliv rodinná výchova. Jednou z hlavních příčin výchovného selhání dítěte jsou i sami rodiče, přestože někteří z nich často rádi obviňují školu, kamarády apod. Lhostejnost rodičů k chování dítěte ve škole a jeho prospěchu, ke způsobu trávení volného času, jejich přílišná angažovanost v zaměstnání se nutně musí odrazit v ukázněnosti dětí. V praxi je možné se setkat se dvěma extrémními reakcemi rodičů na využívání volného času svých dětí. Buď rodiče netuší, čím se jejich potomci zabývají, nebo naopak plánují svým dětem aktivity přehnaně důkladně. Ovšem každé přehánění má svá úskalí. Děti ponechané samy sobě se mohou nudit,

věnovat se nežádoucím činnostem a způsobit tak rodičům i sobě spoustu potíží. Naopak děti, kterým rodiče volný čas naplánovali bez jejich vědomí, se mohou vybraným kroužkům záměrně vyhýbat, kdykoliv jim to situace dovolí. Proto by rodiče měli rozumně zvažovat a vybírat vhodné příležitosti (sporty, zájmové kroužky, ...) vzhledem k věku, zájmům, nadání či přáním dítěte.

Ve výchově dětí a mládeže má zvlášť velký význam osobní vztah mezi dospělými a dětmi. A právě to je podstata problému, z kterého bych chtěl ve své práci vycházet. Protože právě postoje, které vůči sobě tyto dvě generace zaujmou, může ve většině případů prospět k lepší komunikaci a otevřenosti při řešení každodenních nebo i závažných výchovných problémů a utváření žádoucích trvalých vztahů. Dobré a špatné vlastnosti jsou v drtivé většině případů projevem rodinné výchovy a zároveň zrcadlem situace, která v rodině vládne. Dítě je tedy většinou naším vlastním obrazem, naší pedagogickou vizitkou.

Cílem této práce je zmapovat současný zvyšující se stav kriminality dětí a mladistvých, poukázat na časté psychické strádání jak zdravotně bezproblémových, tak i narušených dětí a dospívajících v důsledku nedostatečné rodičovské péče a často nevhodného rodinného prostředí. Cílevědomě se snažit vést dítě i jeho rodiče k zodpovědnosti za volbu řešení problému a s tím související zodpovědnost za následky, to bude vždy nejpřirozenější prevencí proti kriminalitě mládeže.

První část nás seznamuje se základními zákony dotýkajících se trestné činnosti mládeže, dále přímo popisuje samotné příčiny a důvody páchání trestné činnosti mládeže, její vzrůstající trend u nás s odkazem na trestní odpovědnost a postižitelnost takto spáchaných trestných činů. Sociální a ekonomické změny v rodině a společnosti vždy doprovází také nárůst dětské kriminality, která svým rozsahem a dopadem se stala aktuálním problémem, který vyžaduje celospolečenský zájem, pozornost a řešení

Druhá část je ve velké míře věnovaná především rodině, kde jsem chtěl zdůraznit důležitý vliv rodiny a okolního prostředí na výchovu dítěte a dospívajícího jedince, ale také v mnoha případech její negativní vliv na psychický i fyzický vývoj dětí žijících v tzv. problémových rodinách. Cílem pozitivního rodičovství je vychovat sebevědomé, nicméně vstřícné děti, protože jen sebevědomé děti nepodlehnou snadno tlaku okolí ani nepocítí

potřebu rebelovat. Neméně zanedbatelnou součástí každodenního života je i společnost lidí, která mladého člověka obklopuje a formuje jeho hodnotové cítění.

V následující části se zabývám samotnými příčinnými faktory, na něž by se vyplatilo zaměřit sociální politiku, jejímž smyslem by bylo je možné včas odstranit a snížit tak rozsah zločinnosti. Je zde uveden vliv televize, tisku a internetu, způsob trávení volného času mládeže.

Čtvrtá část mé práce poukazuje na rostoucí násilí na školách, seznamuje s vlivy party a drog na vyvíjející se mládež a o potřebě spolupráce rodiny se školou.

Poslední, pátá část, je věnována praktické ukázce vývoje kriminality mládeže v České republice a také na konkrétním teritoriu, v daném případě městě Brně s dalším porovnáním jeho dvou městských částí.

1. Současný stav kriminality mládeže

1.1 Mládež a zákony

Kriminalita, neboli zločinnost je společenský jev kterým se rozumí souhrn trestné činnosti v určité oblasti za určité období. Již z toho, že kriminalita je jev společenský, je patrné, že tato se vyskytuje v každé společnosti a v každé době a pravděpodobně se ji nikdy nepodaří vymýtit. Protože všichni žijeme v určité společnosti, je přirozené, že se kriminalita dotýká nás všech.

V této kapitole jsem provedl exkurs do tří základních zákonů, které se přímo zabývají trestnou činností mládeže .

1.1.1 Vybraná ustanovení trestního zákona

§ 3 trestního zákona – Trestný čin

- odst. 1) Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.
- odst. 2) Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.
- odst. 3) K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákony výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.
- odst. 4) Stupeň nebezpečnosti pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.

§ 11 trestního zákona – Věk

Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.

§ 74 trestního zákona – Obecné ustanovení

Trestní odpovědnost mladistvých a sankce jim ukládané upravuje zvláštní zákon. Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle tohoto zákona.

§ 187 trestního zákona – Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů

odst. 1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

odst. 2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,
písmeno b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší patnácti let.

§ 217 Ohrožování mravní výchovy mládeže

odst.1) Kdo vydá, byť z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutím, že

- a) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu
- b) umožní ji vést zahálčivý nebo nemravný život, nebo
- c) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší než osmnáct let

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

odst. 2) Kdo umožní, byť z nedbalosti, osobě mladší než osmnáct let hru na hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

§ 257b trestního zákona – Poškození cizí věci

Kdo poškodí cizí věc tím, že jí postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.

1.1.2 Zákon č. 218/2003 Sb. - komentář

Ke dni 1.1.2004 nabyl účinnosti zákon č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže.

Účelem tohoto zákona je:

- samostatná norma upravující způsob zacházení s dětmi a mladistvými, kteří se dopustili kriminálního jednání
- významné posílení prevenčních opatření tak, aby se pachatel kriminálních činů zdržel
- zapojení mladistvého pachatele do procesu odčinění újmy, která vznikla jeho protiprávním jednáním
- akcent na prevenci páčání trestných činů
- preference výchovných a léčebně ochranných prvků nápravy
- dominantní postavení speciálních soudů mládeže a specializace orgánů činných v trestním řízení
- posílení úlohy Orgánu sociálně právní ochrany mládeže a Probační a mediační služby
- náprava nedostatečné diferenciacie trestní odpovědnosti mládeže
- v závislosti na věkové zvláštnosti mládeže preference alternativních trestů a opatření.

Základní principy tohoto zákona:

- speciální úprava zákona před obecnou právní úpravou
- aktivní přístup, participace pachatele na odstranění škodlivého následku
- subsidiární represe, dominantní postavení výchovného principu, trest jako „ultima ratio“
- princip restorativní justice – obnovující justice, důraz na práva oběti na odčinění škodlivého následku
- princip ochrany mládeže (§52, §53)
- individuálnost řešení trestní věci se zřetelem na všechny okolnosti činu, osobu dospívajícího pachatele a jeho zdravotní stav
- dospívající pachatel musí vždy nést za své chování následky přiměřené věku a dosaženému stupni vývoje
- zvláštní ustanovení tohoto zákona se neužijí, jestliže se úkon provádí po dovršení devatenácti let věku mladistvého.

Všechny nově koncipované zásady zákona č. 218/2003 Sb. vycházejí z principu, že všechna opatření, postupy a prostředky upravené zákonem je třeba využít k obnovení narušených sociálních vztahů, integraci mladistvého do širšího sociálního prostředí a k prevenci zločinnosti.

V oblasti trestní odpovědnosti mladistvého dochází ke změně oproti stávajícímu stavu a to změnou z absolutní trestní odpovědnosti na relativní trestní odpovědnost mladistvého, trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá **proviněním**. Také dochází ke změně u zániku trestnosti kde se promlčecí lhůty zkracují cca na polovinu a z § 65 odstavec 2 tr. zákona je převzata účinná lítost. Ustanovení zabývající se opatřeními navazují na obecné zásady, zejména zásadu individuálního přístupu a přiměřenosti. Právními následky provinění jsou opatření výchovná, ochranná a trestní. Výchovná opatření lze ukládat již v průběhu trestního řízení se souhlasem mladistvého. Trestní opatření uložené trestu soudem je krajním opatřením.

Zásadní změnou místní příslušnosti k projednávání trestních věcí mladistvých soudy mládeže je skutečnost, že se tato řídí místem pobytu mladistvého, místem kde se zdržuje nebo pracuje.

Při úkonech prováděných v trestním řízení je třeba v souladu s tímto zákonem:

- přihlédnout k věku, duševní, mravní a rozumové vyspělosti
- postupovat tak, aby nedošlo k narušení psychiky
- snížit na nejmenší míru rizika stigmatizace (ochrana osobnosti mladistvého)
- řízení nesmí ohrozit další duševní a sociální vývoj mladistvého
- trestní jednání vždy náležitě objasnit i co do příčin a podmínek spáchání a vyvodit důsledky
- řízení musí vést k prevenci, předcházení trestné činnosti
- věc individuálně řešit se zřetelem na všechny okolnosti případu
- upřednostňovat preventivní postupy před represivními
- dávat přednost zjednodušenému řízení a odklonům před standardním řízením
- povinně vyžadovat stanovisko mladistvého obviněného k navrhovaným výchovným opatřením, přihlížet k zájmu poškozeného
- využívat alternativních opatření.

Rovněž je zde kladen velký důraz na ochranu soukromí mladistvého a to zejména v tom, že do pravomocného skončení trestního řízení je zakázáno zveřejňování jakýchkoli informací, ze kterých by bylo možné určit osobu mladistvého, publikování informací o hlavním líčení nebo veřejném zasedání s mladistvým zákon zakazuje, rozsudek může být uveřejněn výhradně bez uvedení osobních dat mladistvého.

1.1.3 Probační a mediační služba

Další změny v trestním řízení přineslo schválení zákona č. 257/200 Sb. o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti 1. ledna 2001.

Probační a mediační služba vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednávána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.

Probační a mediační služba spočívá zejména:

- v obstarávání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému a sociálnímu zázemí
- vytváření podmínek pro rozhodnutí a podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo pro schválení narovnání, zejména projednání a uzavření dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody, nebo dohody o narovnání, případně podmínek pro další takové procesní postupy či tresty nespojené s odnětím svobody
- ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem
- ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy byl dohled uložen, ve sledování a kontrole výkonu dalších trestů nespojených s odnětím svobody, včetně trestu obecně prospěšných prací, ve sledování ochranných opatření
- ve sledování a kontrole chování odsouzeného průběhu zkušební doby v případech, kdy bylo rozhodnuto o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody.

Probační a mediační služba současně pomáhá při odstraňování následků trestného činu, věnuje zvláštní péči mladistvým obviněným a obviněným ve věku blízkém věku mladistvých, podílí se na prevenci trestné činnosti. Tato služba provádí v rámci své působnosti úkony na pokyn orgánů činných v trestním řízení a ve vhodných případech i bez takového pokynu, zejména z podnětu obviněného a poškozeného. V souvislosti s úkony probace a mediace je Probační a mediační služba oprávněna opatřovat informace a poznatky o

osobě obviněného nebo o stanoviscích poškozeného významných pro rozhodnutí soudu či státního zástupce.

Policejní orgán a státní zástupce vyrozumívá středisko o věcech vhodných k mediaci; zejména v trestních věcech mladistvých postupuje tak, aby mediace byla využita d počátku trestního stíhání místo něj.

1.2 Vývojový trend kriminality mládeže

1.2.1 Specifické znaky trestné činnosti mládeže

Způsob páchaní trestné činnosti mládeže je výrazně determinován věkem pachatelů, jejich psychickým a somatickým vývojem, vlastnostmi a zkušenostmi. V tomto směru se mezi dospělými a mladistvými pachateli projevují určité zvláštnosti, ke kterým zejména patří :

- výběr předmětu útoku je určován jiným hodnotovým systémem než u dospělých
- trestná činnost je častěji páchána se spolupachateli a ve skupině
- příprava trestné činnosti je nedokonalá, obvykle schází prvek plánování, častá je i nedostatečná příprava vhodných nástrojů ke spáchání trestného činu
- chování mladistvých pachatelů se vyznačuje neúměrnou tvrdostí, která se projevuje devastací, ničením předmětů a znehodnocováním zařízení
- konání mladistvých pachatelů je poznamenáno nedostatkem vědomostí a schopností při překonání překážek, mnohdy je použito neúměrných prostředků k dosažení
- na páchaní trestné činnosti mladistvých má značný vliv alkohol, případně jiná návyková látka, které zvyšují agresivitu, nekoordinovanost pohybů a podporuje nepřiměřené reakce na vnější podněty
- mladiství pachatelé jednají více emotivně než rozumově, trestná činnost je páchána ve většině případů živelně, pod vlivem momentální situace
- při opakované trestné činnosti se vyskytují specifické znaky z předcházející trestné činnosti
- při získávání alibi se mladiství pachatelé orientují na osoby ze skupiny do které patří
- o přípravě, ale i o spáchané trestné činnosti se pachatelé rádi svěřují členům své skupiny
- pachatelé často zcizují předměty, které momentálně potřebují, nebo které se jim, vzhledem k věku, líbí

- věci získané trestnou činností skupiny mladistvých jsou velmi brzy rozdělovány mezi její členy, je patrná hierarchie ve skupině a podíl na spáchané trestné činnosti
- některé znaky způsobu spáchání trestné činnosti vyplývají ze somatických znaků pachatele, např. rychlost pohybu, obratnost, překonávání malých prostor.

Tyto charakteristiky potvrzuje policejní i soudní praxe. Obecně se trestná činnost dětí a mladistvých vyznačuje stále větší brutalitou a agresivitou.

(zdroj MV ČR, Vývoj kriminality [www stránky](#))

1.2.2 Rozmístění kriminality

Regiony České republiky nejvíce zatížené kriminalitou jsou Praha – 26%, severní Morava 16%, střední Čechy – 12% a severní Čechy – 12% z celkového počtu registrovaných trestných činů. V těchto regionech jsou registrovány 2/3 z celkového počtu trestných činů, zatímco počet jejich obyvatel tvoří jen 1/2 z celkového počtu obyvatel České republiky. Kriminalita se soustřeďuje zejména do měst.

Největší počet dětí a mladistvých byl vyšetřován v Praze, Ostravě, Brně a okresech Karviná a Most. Počet vyšetřovaných osob ve věku do 18-ti let v těchto regionech činí 24,22% z celkového počtu vyšetřovaných osob.

1.2.3 Struktura trestné činnosti mládeže

Kriminální aktivity mládeže jsou zaměřeny především na majetkovou kriminalitu. Ve statisticky sledovaném období byla převážná část dětí (72%) vyšetřována a mladistvých (72%) vyšetřována a stíhána pro delikty v oblasti majetkové kriminality. Struktura skutků, kterých se děti a mladiství nejčastěji dopouštějí, je u obou kategorií téměř totožná. Výrazněji se liší pouze v oblasti krádeží věcí z motorových vozidel, kterých se častěji dopouštějí děti, a krádeží motorových vozidel, kterých se častěji dopouštějí mladiství. Dalšími často páchanými skutky jsou krádeže vloupáním do objektů, krádeže v objektech. Jedná se především o vloupání do obchodů, restaurací, kiosků a dále vloupání do rekreačních chat.

Počet trestných činů násilné trestné činnosti spáchaných dětmi je téměř shodný s počtem těchto trestných činů spáchaných mladistvými. Počet vyšetřovaných či trestně stíhaných dětí a mladistvých pro násilnou trestnou činnost se pohybuje nad hranicí 10%.

U mravnostní trestné činnosti páchané mládeží je motivací převážně touha po sexuálním poznávání stejně starých osob, u drogových deliktů je to touha po dosud nepoznaném. Zvýšená pozornost je věnována záškoláctví, které je posuzováno jako závažný kriminogenní faktor.

Během posledních let byla v trestné činnosti mládeže zaznamenána řada kvalitativních změn. Při páchání trestné činnosti je zaznamenávána rostoucí agresivita a brutalita. Různé formy násilností se více než v minulosti vyskytují mezi dětmi ve školách (šikana). Novou formou trestné činnosti mládeže je trestná činnost motivovaná nacionalismem a rasismem. Mládež se také podílí na trestné činnosti související s prostitucí. Nebezpečnou a obecně ohrožující trestnou činností mládeže jsou anonymní hrozby – výbuchy, požáry. V nepoměrně významnější formě se oproti minulosti vyskytuje mezi mládeží trestná činnost spojená s různými druhy závislostí a s výrobou a distribucí psychotropních látek. Tento trend bude zřejmě nadále vzrůstat a to zejména k rostoucí oblibě tzv. tanečních drog mezi mládeží.

1.3 Zhodnocení právních úprav vzhledem k vývoji trestné činnosti mládeže

Po seznámení se se shora uvedenými by člověk mohl nabýt dojmu, že naše společnost, udělala vše pro to, aby bylo dítě, a to i v době dospívání, chráněno před negativními vlivy a každého, kdo by chtěl dítě svádět od řádného způsobu života, spravedlivě potrestat.

Při bližším zkoumání však zjistí, dle mého názoru, že řadu trestných činů lze obtížně jejich pachatelům prokazovat a uložené tresty za porušení zákona v této oblasti jsou velmi mírné.

Rovněž se domnívám, že uvedení zákona č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže spíše nahrává mladým pachatelům a to ať již odsouváním jejich potrestání až do nejzašších míst, tak hrozbou potrestání ostatních zúčastněných osob, včetně poškozeného, ve věci spáchání trestného činu nedospělým v případě, že by zveřejnili skutečnosti podle kterých by bylo možno identifikovat osobu nedospělého pachatele.

Za takto nastavených kritérií tedy zákon spíše napomáhá nedospělému pachateli umocňovat jeho ego v tom, že když něco spáchá nebude pravděpodobně ani potrestán a nikdo se o tom v okolí nedozví.

2. Rodina

2.1 Příběh ze života

Miloš A., narozen v r. 1987, žije společně se svojí matkou jejím druhým manželem a sestrou, kterou má matka se současným manželem, v rodinném domku v Brně. Do ukončení školní docházky nebyly s Milošem žádné výchovné problémy, doma pomáhal, ve škole dosahoval průměrného prospěchu. Po nástupu na učiliště došlo ke zhoršení jeho prospěchu, chodil za školu v důsledku čehož docházelo k rozepřím mezi ním a rodiči. Záškoláctví Miloše mělo i další negativum. Spousta volného času přes den si žádala i větší finance a kde je vzít, když kapesné nebylo nejvyšší a jeho zvýšení, vzhledem k Milošovým studijním výsledkům bylo nereálné. V té době také začaly rozpory mezi matkou a jejím druhým manželem, který se netajil tím, že je mu milejší odjet na týden pracovat mimo Brno, než denně vidět Miloše, jak se fláká a nic z něj v budoucnu nebude. Nepřítomnost otčima v domě během týdne přivedla Miloše na způsob jak si finančně přilepšit. Během první poloviny roku 2003 odcizil doma elektrické nářadí a různé volně odložené finanční částky v celkové hodnotě cca 25.000,- Kč. V této částce je zahrnuta i finanční částka kterou odcizil studentce, která byla ubytována v suterénu jejich domu na podnájmu a peníze měla uloženy ve svých osobních věcech v pronajatém pokoji.

Trpělivost rodičů Miloše přetekla a tito podali trestní oznámení na neznámého pachatele, protože Miloš odmítal jakoukoli spojitost své osoby s krádežemi. K těmto se doznal až po déletrvajícím výslechu na policii, při kterém verbálně napadal policisty, vyhrožoval sebevraždou. Po čase bylo trestní stíhání zastaveno, neboť rodiče využili svého práva a vzali zpět souhlas s trestním stíháním Miloše.

Domnívat se, že tím došlo k nápravě Miloše by bylo předčasné. V listopadu 2003 bylo rodiči Miloše oznámeno na Policii ČR že došlo k vloupání do jejich rodinného domu, kdy vloupání zjistil jejich syn Miloš po návratu ze školy. U domu byly násilně otevřeny vstupní dveře, dům byl zjevně prohledán, dveře do místností které byly uzamčeny byly vyraženy. Část věcí byla rozbita a rozházena po podlaze, z domu byla odcizena elektronika. Jako pachatel byl následně zjištěn opět Miloš a odcizené věci nalezeny v zastavárně. V dalších dnech začala u Miloše narůstat agresivita vůči zbytku rodiny. Vyhrožoval matce že ublíží své

mladší, sedmileté, sestře, sežene si někoho, kdo rodičům ublíží. Výsledkem bylo další trestní stíhání Miloše a jeho dočasné umístění v diagnostickém ústavu.

Dnes již Miloš, po návratu diagnostického ústavu, bydlí opět doma. Tvrdí, že se vybouřil a bude „sekat latinu.“ Jeho matka se rozvádí, protože manžel si na pracích mimo Brno, kde trávil většinu času, našel milenkou.

2.2. Výchovné působení rodiny

Rodina, a o tom není žádných pochybností, je základní společenskou jednotkou. Rozmanitost komunikačních prostředků v rodině, učení a výchova příkladem, příjemná atmosféra rodinného života, to vše vytváří životní prostředí maximálně vhodné k výchově jedince. Rodina v tomto procesu sehrává roli citlivého zprostředkovatele k získávání vzorů a norem chování, vztahu k práci, vztahu k veřejným problémům, k získání elementárních poznatků o sociálním životě, o životě politickém, ekonomickém, kulturním apod. Nikdo a nic nemůže plnit tuto úlohu lépe než ona sama. Rodina tak vytváří kolem dítěte prostředí, kde se dítě učí společenským zvyklostem a hodnotám, učí se návykům slušného chování, tělesné hygieny apod. Ostatní subjekty jako škola, zájmová sdružení a střediska mají svůj význam, ale nejsou tím určujícím činitelem a před zákonem odpovědným zástupcem.

Prostředí (soubor vnějších podmínek) začíná pro dítě rodinou. Rodina působí velmi silně na vývoj a formování osobnosti dítěte. Aby se dítě vyvíjelo po duševní a charakterové stránce v osobu zdravou a společensky užitečnou, potřebuje vyrůstat v prostředí stálém, citově příznivém. Může ovlivňovat dítě a jeho vývoj, uspokojovat co nejvydatněji základní psychické potřeby a být modelem mezilidských vztahů, jenž si dítě ponese dál do života. Vytváří se i jeho sebejistota a sebevědomí. V různých rodinách mohou být podmínky pro utváření sebevědomí dítěte velmi různé.

Čím je rodina nebo-li vztahy v rodině narušenější, tím je společnost nemocnější, méně funkční. Rodina a lidská společnost jako celek se zakládá na vztazích. Základ rodiny tvoří manželé, vztah muže a ženy. Oni dva jsou stabilitou rodiny, a proto i maximální podpora dobrého manželství by měla být jedním z pilířů kriminogenní prevence. Známé jsou příklady z okolí a často z vlastní rodiny, z masmédií, z literatury apod. jak hrozné a nesnesitelné je žít v manželství plném nenávisti, křivd, hádek, násilí, ale i pasivity, nezájmu a citového chladu.

Víme, jak vypadá manželská nevěra, sexuální nevázanost, rozvody. Vidíme a slyšíme toho tolik a tak často, že to pokládáme za normální, běžné. Jenže normální a běžné by mělo být manželství stabilní, které nestagne, ale dynamicky se vyvíjí, dozrává, na jedné straně je spousta sebeodříkání, sebeobětování, rozdávání, na druhé zase plné radosti, přijímání, spokojenosti a věrnosti. V takových manželstvích se žije dobře a taková je třeba propagovat, vyzdvihovat, natáčet o nich filmy, psát příběhy. Určitě je to úkol náročný a určitě se netýká jen odborníků, ale svým způsobem většiny obyvatel. Výsledkem by bylo celkové ozdravení společnosti a snížení negativních jevů jako je kriminalita. Souvislostí je mnoho a jednou z nejvýraznějších je, že se mnozí manželé stávají rodiči.

O rodině, vztahu dítě a rodiče, byly popsány stohy papíru, provedeno množství výzkumů a statistik a stále je o čem diskutovat, neboť se tato téma týká každého člověka na této planetě. Prostředí rodiny je tak intimní a počáteční závislost dítěte tak hluboká, že je pochopitelné, jak obrovskou důležitost pro život člověka má. Dítě je pro ně radost a jeho výchova jednou z úžasných etap života. Svým postojem k dítěti a vlastním příkladem rodič utváří základ obrazu, který člověk sám o sobě má, podle kterého jedná a sám k sobě přistupuje. Výchova dítěte je nesmírně zodpovědná úloha a velké dobrodružství, a to vyžaduje povahově zralé, pevné, dospělé a vnitřně připravené lidi, kteří se s rodičovskou úlohou zcela ztotožní a jsou tak rodiči na plný úvazek. Mladí lidé by měli do svého očekávání od života zabudovat požadavek, aby měli děti, které chtějí mít, s tím, s kým je chtějí mít a v době, která je pro ně příhodná. Malé dítě nejvíce potřebuje mít jistotu ve vztahu ke svým nejbližším lidem, zpravidla k rodičům.

Citový vztah, ve kterém je pocit jistoty a bezpečí, vytváří základ pro vztah dítěte k širšímu sociálnímu okolí. A jsou to právě ti nejbližší, kteří mu dávají pocítit základní životní jistoty ve své blízkosti, protože jej chrání, zabezpečují, učí se mu rozumět, naslouchat, budují v něm důvěru. Nemá-li dítě tento pocit jistoty, narůstá v něm úzkost. A v ní nelze žít. Proto se v něm mobilizují obranné síly. Ty se navenek projevují např. ztrátou zájmu o okolí anebo agresí či různými formami manipulace. Manipulace spojená s touhou po moci je jev, se kterým se u dnešních dětí setkáváme stále častěji. Tato touha není nic jiného než určitá náhrada za neuspokojenou základní potřebu životní jistoty. Není-li včas rozpoznána, podchycena a nejsou-li učiněny příslušné kroky k jejímu odstranění, vyvíjí se často vcelku nenápadně až v závislost na vlastní moci, schopnost ovládat své okolí. Takový jedinec je pak

vlastně obětí neuvědomělé touhy po moci, jejíž kořeny jsou v obranném mechanismu neuspokojené potřeby jistoty a bezpečí v dětství.

Volná výchova, donedávna ještě tolik propagovaná a neúměrné rozmazlování se projevují obdobně jako nepřijetí dítěte. Je často slýchat od mladých pachatelů : "...mohl jsem si vždycky dělat, co jsem chtěl ..., ... dostala jsem, nač jsem si jen vzpomněla ..." Věřte, že to není říkáno s hrdostí, uspokojením, ale naopak s hořkostí, lítostí, zmatkem, tichou výčitkou. Děti vychovávané ve volnosti, ničím neomezované, se těžko mohou naučit sebeovládání, těžko se naučí zvládat konfliktní situace, těžko se budou vyrovnávat s náročnými požadavky života. Tomuto se učí v kázně nejblíže, které je uplatňováno s láskou a s citem, v pevných hranicích, které jim jsou dávány a věku a schopnostem přiměřenými požadavky na ně kladenými. Na děti působí ničivě i pasivní přístup rodičů k dětem, jejich přednostní věnování se práci, svým zálibám, neustálý nedostatek času pro ně. Tisíce drobných, sotva znatelných traumat vytváří jednu trvale nepříznivou životní atmosféru, která je nebezpečnější než dramatický děj.

Rozvod rodičů je pro dítě téměř vždy životní trauma. Ztrácí něco, co lze nahradit jen zčásti, nedokonale nebo vůbec ne. O rozvodovosti se u nás dá mluvit pomalu jako o módě. Pro svůj vyvážený a zdravý vývoj potřebuje dítě mužský i ženský vzor. V rámci prevence proto, aby tomu tak bylo, potřebujeme udělat vše, co je v našich společných silách. Jen láskyplné, citlivé, přiměřené nároky kladoucí rodičovské výchově s dobrou a otevřenou vzájemnou komunikací se případný výchovný, školní nebo i drogový problém stane přirozeným předmětem rozhovorů a to v podstatě od předškolního věku, tak jako jiné společenské jevy, se kterými se dnes dítě běžně setkává. Většinou rodiče využívají spontánně vzniklých situací. S přibývajícím věkem přidávají informaci a v diskusi doplňují to, co dítě ví odjinud. Je-li mezi dítětem a rodiči či zástupci po léta budovaný vztah důvěry, dítě také s důvěrou přejímá rodičovský náhled na věc. Respektující postoj dítěte k jeho rodičům je důležitý pro přijetí jejich systému hodnot. Spolu se zdravým vztahem rodičů a dítěte v době raného dětství tvoří základ pro to, že i dospívající bude své rodiče respektovat a ocení je natolik, že jim bude věřit a bude přijímat jejich rady.

Negativně působí i nesprávné výchovné metody uplatňované rodiči. Mezi ně patří nemístná shovívavost, tolerance nepřístojného a hrubého chování, trpění a upevňování špatných návyků, nedostatečná a neodpovědná kontrola činnosti a styků svých dětí. Patří sem

i nesebekritičnost rodičů na podněty k nevhodnému chování svých dětí získané mimo rodinu. Stejně negativně působí spoléhání na výchovné působení jiných subjektů: prarodičů, školy apod. Rovněž přemrštěné materiální zabezpečení dětí jako "vykoupení" se z nevěnování výchově působí negativně. To vše souvisí i s faktickou nebo fiktivní zaneprázdněností rodičů. Nelze opomenout ani vliv rozvodů. Zejména v době před rozvodem je dítě svědkem konfliktů rodičů, které předcházejí a doprovázejí vlastní rozchod. Dítě je ponecháno samo sobě, nemá v rodičích oporu a snadno podléhá kriminogenním vlivům.

2.3. Důležitost funkční rodiny pro zdravý psychický vývoj dítěte

Sociálně patologické vlivy prostředí tvoří nejširší skupinu, která ovlivňuje mladou generaci směrem k páčání trestné činnosti. Prvou a nesporně rozhodující byla, v současné době je a zřejmě zůstane příčina spočívající v negativním vlivu rodiny a neplnění si rodičovských povinností.

Nejčastější dysfunkční faktory v rodinách a jejich patologický vliv na děti a mládež:

1. rozpad rodiny (následkem rozvodu či smrti)
2. duševní problémy rodičů (psychopatie, psychózy, těžké neurózy)
3. nepřiměřená výchova (přílišná tvrdost nebo lhostejnost ve výchově)
4. závislost na alkoholu nebo na jiných návykových látkách
5. nárůst trestné činnosti (kriminalita rodičů)
6. ohrožení dospívajících a dětí (násilí a zneužívání dětí)
7. pobyt v dětském domově

Na vývoj a utváření si názorů a návyků mládeže má silný vliv demoralizující rodinné prostředí, jako je alkoholismus, toxikomanie a trestná činnost v rodině, často propojené i s celkově nízkou kulturní úrovní. V takových rodinách se dítě nezřídka stává i prostředkem páčání trestné činnosti (krádeže, mravnostní trestné činnosti). Negativně působí i nesprávné výchovné metody uplatňované rodiči. Mezi ně patří nemístná shovívavost, tolerance nepřístojného a hrubého chování, trpění a upevňování špatných návyků, nedostatečná a

neodpovědná kontrola činnosti a styků svých dětí. Patří sem i nesebekritičnost rodičů na podněty získané k nevhodnému chování svých dětí mimo rodinu.

Stejně negativně působí spoléhání na výchovné působení jiných subjektů: prarodičů, školy apod. Rovněž přemrštěné materiální zabezpečení dětí jako "vykoupení se" z nevěnování se výchově, působí negativně. To vše souvisí i s faktickou nebo fiktivní zaneprázdněností rodičů. Dříve toto bylo vymlouvání se na zastávání různých funkcí (i politických), dnes často vystupuje do popředí atribut soukromého podnikání a podřízení života tomuto fenoménu.

3. Média

3.1. „Hrdinové“ z hororu VŘÍSKOT

Dne 3.1.2004 v 17.40 hod. byla vyslána hlídka PPO MŘ PČR Brno na ul. Těsná č. 14, kde se měl nacházet pobodaný chlapec. Na místě byla již RZS a oznamovatel V.Š., který sdělil, že se v jeho bytě nachází zraněný - pobodaný chlapec, který do jeho bytu přišel sám. Po kontaktu s poškozeným chlapcem bylo zjištěno, že se jedná o S.S., narozen v r. 1989, který ke svému zranění uvedl, že mu je způsobili jeho spolužáci J.Š., D.S. a T.P. a po té upadl do bezvědomí. Následně byl převezen vozem RZP na odd. ARO do Dětské nemocnice Brno, Černopolní. Dle ošetřujícího lékaře utrpěl S.S. závažné zranění a to poranění střeva a perforační poranění žaludku.

Po výše jmenovaných podezřelých byla vyhlášena pátrací akce při níž byli tito v prostoru ulic Karlova a Vrbí zadrženi a převezeni na pracoviště CENTRUM .

Podezřelí k věci uvedli že dne 3.1.2004 kolem 16.00 hod. se všichni tři domluvili že půjdou k parovodu na ul. Vrbí. S sebou si vzali již dříve zakoupené masky ztvárňující postavu zabijáka z filmu „Vřískot“ a 3 nože. . Pak poslali svému spolužákovi S.S. SMS ve které jej pozvali na schůzku u parovodu na ul. Vrbí. Po té, co S.S. se na místo dostavil jej postavili zády k parovodu a J.Š. vytáhl nůž a bodl S.S. do břicha. S.S. začal z místa utíkat a volal co to dělají. Všichni tři podezřelí se za S.S. rozběhli a snažili se mu podkopnout nohy s tím, že ho „dodělají“. Když jej dohonili a zastavili, předstíral T.P. že volá S.S. sanitku a při tomto opět bodl S.S. nožem do břicha. Následně z místa utekli a masky s noži odhodili u fotbalového hřiště v Maloměřicích.

Nezletilí podezřelí byli po provedení potřebných procesních úkonech předáni rodičům.

(Situační zpráva Policie ČR, MŘ Brno ze dne 3.1.2004)

3.2 Vliv televize a tisku

V posledních letech se stále častěji hovoří o vlivu televize na množství i brutalitu páchané trestné činnosti.

„Agresivní a delikventní chování dětí je prokazatelně ovlivňováno násilím předváděným v televizních pořadech. S odstupem deseti až patnácti let po rozšíření televizního vysílání stoupl v Kanadě, v USA a v Jihoafrické republice počet zabití na dvojnásobek. Podobný nárůst násilné trestné činnosti zaznamenalo jistě menší kanadské město, kam se televizní signál dostal až 20 let poté, co byl již jinde dostupný. Kritickým věkem pro vliv televizního násilí je období před pubertou.“

(Matoušek.O. Rodina jako instituce a vztahová síť, str. 102)

Jestliže dítě již od útlého věku vidí v televizních seriálech i filmech hrdiny, kteří se doslova brodí v krvi a během celého vítězného tažení ničí všechny své nepřátele, není divu, že si, že si různé nebezpečné údery a kopy chtějí vyzkoušet v praxi. Takovéto a podobné názory se objevují nejen u nás, ale i v západní Evropě a ve Spojených státech. Podle statistik zhlédne každé americké dítě předtím, než dosáhne věku deseti let, v televizi 8 000 vražd a 100 000 násilných činů. Na našem kontinentu, ale i za oceánem, je silně rozšířený názor, že hlavní příčinou vysoké zločinnosti, rozkladu rodiny a úpadku společnosti jsou časté televizní programy s erotickými a násilnými scénami. V USA byl dokonce přijat zákon, podle něhož musí všechny televize vyrobené po roce 1998 obsahovat nově vyvinutý mikroprocesor. Pokud budou vysílány pořady obsahující násilí, bude moci spolu s nimi vysílán i signál, který vyřadí z provozu televizory vybavené tímto mikroprocesorem.

Nepřehlédnutelný je také rozmach erotiky, který nastal po pádu totalitního režimu v České republice. V novinových stáncích a trafikách se objevily časopisy a noviny, které jsou plné obnažených těl, nezřídka i v polohách při souloži., v obchodech pak videokazety a DVD s nejrůznějšími filmy od lehce erotických až po nahrávky, jejichž obsah hraničí s pornografií. Jen velice těžko si lze představit, že mládež pohybující se okolo těchto prodejen, si ve výlohách materiálů určených pro osoby starší osmnácti let nebude všimnout. Přestože jsem zastáncem zavádění sexuální výchovy do škol, což je zcela jistě potřebné pro zdravý rozvoj našich dětí a jejich připravenost a informovanost zejména v době hrozby AIDS a v neposlední řadě preventivním působením předešlým rodičovstvím, je třeba, dle mého názoru, brát zřetel na to, že konfrontace s mnohdy až perverzními tiskovinami či nahrávkami může vést k narušení morálky a chování mládeže.

3.3 Internet, herny

V poslední době se do popředí zájmu dětí a mládeže dostává i internet, jehož škodlivost, za určitých podmínek, si mnozí z nás ani neuvědomují. V množství erotických a pornografických www stránek unikne jistě řada z nich pozornosti rodiče, ne však zvědavému a v mnoha případech i počítačově gramotnějšímu dítěti. Zatímco si tedy rodič u kávy myslí, že jeho snaživé dítě na internetu shání informace, které by mohlo využít při svém studiu ve škole, toto se kochá erotickými stránkami, seznamuje se s návodem jak vyrobit pervitin. Případně nevinně chatuje s neznámým, údajně stejně starým, kamarádem, který je právě pozval na schůzku do odlehlého parku ve městě a nevinné dítě netuší, že se ve skutečnosti jedná o obstarožního pedofila, který si tuto formu seznámení s dětmi nemůže vynachválit, protože může dítě nalákat na různá lákadla, která si dítě až do samotného kontaktu s tímto člověkem nemůže ověřit.

Ani v případě, že se bdělému rodiči podaří doma dítě během jeho užívání internetu uhlídat, nemá vyhráno. S rozvojem počítačové techniky vyrostlo, zejména ve městech, velké množství počítačových heren, kde má mládež možnost přes internet hrát různé akční hry, případně brouzdat po internetu na stránkách na které se dítě doma nedostane, případně nemá odvahu vkročit. V současné době není zvláštností, že si dítě před začátkem školního vyučování „zaskočí“ do nějaké takové herny, školní tašku si uloží pod počítačový stolek a v době kdy jeho rodič tráví první hodinu v zaměstnání, dítě v herně zabíjí nepřítele za nepřítelem nebo na erotických stránkách obdivuje „vybavení“ aktérů.

3.4 Jak se staví společnost k volnému času dětí

Leží zodpovědnost na neumění dětí strávit svůj volný čas jinak než u počítače či televize jen na nich? Jsou naše děti horší než jsme v jejich věku byli my?

Stačí letmý pohled do ulic každého města a uvidíme bezpočet restaurací a heren. Dětská hřiště mizí jedno za druhým, zájmových kroužků pro děti je čím dál méně nebo jejich cena je pro sociálně slabší rodiče vysoká. Hřiště, která jsou u škol, jsou oplocena a v odpoledních hodinách slouží převážně komerčním účelům. V době, kdy se dítě vrátí ze školy na školních hřištích pobíhají muži ve věku jejich otců a děti brouzdající ulicemi hledají jak zabít čas. To se jim daří v hernách a restauracích, kam jejich rodiče zamíří až poté co si

zasportovali na hřišti.

Zkusme tedy přestat se vymlouvat na to, že po vstupu do Evropské unie jsou kritéria pro provoz dětských hřišť a pískovišť příliš přísná a jejich dodržování finančně náročné. Vždyť děti nás jednou nahradí na našich místech a jen zdravá společnost se může dále úspěšně vyvíjet.

4. Škola, volný čas

4.1 Vrah učitele

Počátkem března roku 2004 otřásla řadou z nás zpráva, která se objevila na předních stranách všech deníků: „Šestnáctiletý učeň ubodal při výuce svého učitele.“ O motivu, který chlapce donutil zabít svého učitele nechtěl mluvit. Neřekl ho ani při výslechu u soudce. Jeho spolužáci v souvislosti s touto vraždou uvedli, že motivem mohla být skutečnost, že zavražděný učitel chlapce ponižoval a ten to těžce nesl.. Například už několik týdnů po něm chtěl, aby se na začátku každé hodiny postavil před celou třídu a vyprávěl připravený vtip, přestože věděl, že to chlapec nesnáší. Hoch si na jednání pedagoga stěžoval svým rodičům, ale ti to věc nepovažovali za tak vážnou, aby se ji pokusili se školou řešit.

Chlapec se na tomto učilišti teoreticky vůbec nemusel ocitnout. Inteligentní, uzavřený mladík, který nikdy nedostal za špatné chování ani důtku, studoval výběrové osmileté gymnázium v Moravské Třebové. V prvním ročníku patřil k nejlepším. V kvartě už měl na vysvědčení čtyři čtyřky. Jako jeden z důvodů chlapcova odchodu z gymnázia mohla být skutečnost, že si na něj „zasedla“ třídní učitelka. Když se kantoři a sousedé shodovali, že vraždící učeň byl naprosto bezproblémový klidný mladík, jeho kamarády událost příliš nepřekvapila. Byli totiž u několika chlapcových výbuchů vzteku. Ještě při studiu na gymnáziu měl být šikanován jedním ze spolužáků, který mu kradl učební pomůcky, nadával mu a zesměšňoval před okolím. Chlapec se šikaně bránil tak, že jednou ve školní jídelně zabodl spolužákovi, který ho šikanoval, do krku vidličku. Učitelé gymnázia prohlásili, že si na tento incident nevzpomínají.

(Zdroj MF Dnes. Březen 2004)

4.2 Násilí ve školách

Snad až příliš často v poslední době slyšíme o útocích, kdy školáci napadnou surovým způsobem svého vrstevníka. Nad jejich počínáním kroutíme hlavou a odsoudíme je coby uličníky, lumpy a gaunery, kteří rostou pro kriminál. Místo kategorických soudů bychom se možná měli zamyslet proč k podobným incidentům dochází a není-li na čase zamést před vlastním prahem. Děti i jejich chování jsou odrazem společnosti.

Pro označení šikany mezi žáky na školách bývá užíván pojem *bullying*. Tento pojem zahrnuje nadávky, výprask, posměch, pomluvy, hrozby, okrádání a obtěžování, včetně sexuálního, vyobcování z kolektivu.

Hlavní vnější rysy šikanování můžeme dle převažujících znaků roztrdit do následujících skupin :

1. Fyzická agrese a používání zbraní
2. Slovní agrese a zastrašování zbraněmi
3. Krádeže, ničení a manipulace s věcmi
4. Násilné a manipulativní příkazy

Stačí pár dní a děti moc dobře rozpoznají, kdo se bude a kdo nebude bránit. Vůbec přitom nezáleží na fyzické síle postiženého, ale na tom, že se zkrátka chová jinak než ostatní. Šikanu zažívá 41 procent všech dětí a 90 procent pedagogů její projevy neumí ani rozpoznat, jak bylo zjištěno průzkumem mapujícím násilí mezi dětmi na školách. Potíž je i v tom, že děti, které šikanují druhé, vůbec nevypadají jako surové gorily, jak si kdekdo myslí, ale často mohou být těmi nejlepšími žáky ve třídě. A oběťmi naopak bývají problémové děti, což vede k tomu, že učitelé mají tendenci věřit tomu prvnímu.

4.3 Parta, alkohol a drogy

S postupujícím věkem dětí se zmenšuje rozsah společného trávení volného času s rodiči. Mladiství, snažící se vymanit z přísné kontroly rodiny a školy v mnoha případech vítají anonymitu, která umožňuje oslabenou kontrolu chování jednotlivců a skupin ve velkoměstě. Vývoj dítěte probíhá v životním prostředí, které je výsledkem působení přírody a lidské společnosti. Působení lokality a specifického životního prostředí začíná již nápadným rozdílem města a venkova. Venkov a přírodní prostředí poskytuje pro dětské hry lepší podmínky než omezující prostředí velkého města. Současná hřiště, zvláště na sídlištích, jsou jen velmi nedokonalou náhražkou podmínek pro dětské hry, relativně vyhovují batolatům a dětem předškolního věku. Psychicky náročnější činnosti – herní či zájmové – pro větší děti a mladistvé vyžadují diferencovanější, mnohotvárnější prostředí. Také musíme vzít v úvahu extrémní nahromadění dětí a mladých lidí na malém prostoru sídlišť, které mezi nimi zvyšuje

tenzi, labilitu, úzkost, agresivitu. V tom je značný problém současného způsobu života a výchovy ve velkých městech. Na druhé straně větší dostupnost rozmanitých sportovních a jiných zájmových činností ve velkém městě ještě zdaleka neznamená, že každé dítě jí využije ve svůj prospěch.

Dospělý nemůže dítěti nahradit vrstevníka, nikdy mu nemůže být rovnocenným partnerem, se kterým by se dítě mohlo poměřovat, se kterým by mohlo růst. Aby se dítě naučilo přizpůsobovat a prosazovat, potřebuje mnoho kamarádů, mladších i starších. Mělo by mít možnost užít si role vedoucího, ale také zažít roli toho, kdo se veze a naučit se snášet, že je třeba nejslabší ve skupině. Učí se pocítovat a přebírat zodpovědnost za přátelství. Učí se rozvíjet sociální vůli, toleranci, získává samostatnost ve vztahu. Přátelství je cesta odpoutávání se od rodičů, pokud od nich ovšem dostalo, co potřebovalo a i nadále mu budou oporou a bezpečným zázemím. Tento proces začíná někdy kolem čtyř let. V době dospívání hrají vrstevníci mimořádně důležitou úlohu v životě jedince. Společně totiž prožívají náročné období vrůstání do dospělosti. Rodiče přestávají hrát svou dominantní úlohu. Začnou být svými dětmi prozkoumáváni, a nejen oni, ale i jejich názory, představy a hodnotový systém. Obdobně jsou na tom učitelé a další dospělí. Je to nutná fáze přechodu mezi dětstvím a dospělostí. Než se toto začne dít, měly by být děti svými nejbližšími, ale i učiteli informováni a připraveni na to, jaká úskalí s sebou dospívání přináší. Nestane-li se tak, pak jsou dospívající zaskočení např. změnami nálad, pocity méněcennosti, samotou, vlastní nedostatečnosti, beznadějí. To všechno si mohou začít kompenzovat například právě zrovna snadno dostupnou drogou.

Tlak skupiny je v tomto období obrovský. Je v něm i kus tyranie. Každý dospívající proto ví, že před zesměšňováním se uchrání jediné tak, že se bude zuby nehty držet převažujícího názoru. Mladý člověk, který nestojí na pevných základech po léta v něm budovaného vědomí vlastní hodnoty a o tomto tlaku není autoritou předem informován, se neodvážá riskovat a vzepřít se vůli většiny ani v té nejneopatrnější maličkosti.

Dospívání je období zmatků, kde nic nelze považovat za absolutní a jisté. O to tíživější a nesnesitelnější je, když mladí poznají, že i svět dospělých se potácí v nejistotách, v hodnotách, které záhy ztrácejí svou platnost. Je to období utváření vlastní identity. Dítě, jemuž rodiče a učitelé vštípili smysluplné vědomí sebe sama, naučili ho poznávat své silné i slabé stránky, umí své neúspěchy kompenzovat, ví, kam jde a zhruba jak se tam dostane,

nemá potřebu svou identitu hledat v jakékoli partě, která se objeví a tento pocit identity nabízí.

4.3.1. Vliv party

V každé skupině hraje jedinec určitou roli, která vyjadřuje která vyjadřuje jeho osobnost a současně ho psychicky formuje, neboť jedním ze základních znaků skupiny je vzájemné působení jejich členů. Společné hodnoty a cíle posilují soudržnost skupiny a činí její členy navzájem závislými a to podporuje dynamiku skupiny, jež se projevuje tím, že změna ve skupině vyvolává další změnu. Existuje několik druhů skupin. Rozlišují se podle počtu členů, způsobu komunikace a charakteru vzniku, podle intimního spojení členů a podle jejich náležitostí.

Parta je malá neformální skupina. Komunikace v ní probíhá bezprostředně tváří v tvář a existují zde určité normy, jejichž nedodržení má za následek sankce. U svých členů uspokojuje především psychosociální potřeby (potřeba být s lidmi, být akceptován, získat uznání, prestiž, mít citovou odezvu apod.). Každý jedinec musí projevit určitou konformitu zřeknutím se vlastních názorů a postojů, je-li to skupinou vyžadováno nebo je-li to v její prospěch. Podle významu skupiny pro jedince, její velikosti a struktury jejich členů, může mít na jedince vliv kladný nebo záporný.

V partě má každý jedinec pocit anonymity, který mu dodává bezpečí. Na tuto anonymitu spoléhají při páčání trestné činnosti a proto si dovolí věci, kterých by se sami těžko odvážili. Pro pachatele trestné činnosti mladší osmnácti let je typická právě práce ve skupinách. Upoutat a zaujmout ostatní členy společnosti se pokoušejí mladí lidé především tím, že udělají společensky nepřipustnou věc. Takovýmto způsobem si také každý snaží získat co nejvyšší pozici v hierarchii skupiny. Mezi takovéto party patří vyznavači různých druhů moderní hudby, satanisté a další subkultury mládeže jako například „holé lebky“ (skinheads), agresivní vlajkonoši sportovních klubů (hooligans), bruslaři (skaters a rollers) a mnoho dalších.

4.3.2. Vliv alkoholu a drog

Je nepříjemnou skutečností, že kriminalita je ovlivňována působením alkoholu a drog. O to horší je skutečnost, že i děti mladší osmnácti let páchají trestnou činnost často pod vlivem omamných látek či jako prostředek k jejich obstarání. Některé drogy jsou společností tolerovány, protože jejich přiměřené užívání není nebezpečné pro konzumenta ani pro společnost. Jedná se především o kávu a čaj, ve kterých jsou obsaženy látky se stimulačními účinky. Veřejnost toleruje i jednu z nejrozšířenějších drog na světě – alkohol. Alkohol však působí na centrální nervovou soustavu člověka daleko výrazněji než kofein či tein:

- již při požití menšího množství alkoholu se jeho konzument vyznačuje veselejší náladou a ztrátou ostychu
- vypije-li člověk více, v druhém stádiu opilosti se objevuje zhoršená koordinace pohybů, vážne artikulace, člověk se stává netaktním, nekritickým a má zhoršenou sebekontrolu
- v závěrečném stádiu opilosti, při požití nadměrného množství alkoholu, jsou účinky této látky opačné než na počátku; místo zvýšené aktivity a komunikace se dostavuje únava a spavost; v extrémních případech je při alkoholové intoxikaci (otravě alkoholem) ztráta sebekontroly taková, že může dojít k samovolnému pomočení, pokálení či pozvracení konzumenta
- při dlouhodobém častém požívání alkoholu pak vyvstává nebezpečí vzniku závislosti na této látce a narušení osobnosti, které si vyžaduje dlouhodobé léčení

V České republice je sice prodej a podávání alkoholických nápojů osobám mladším osmnácti let zakázáno, avšak v praktickém životě je situace jiná. Na nejrůznějších večírcích, diskotékách, ale i v obyčejných restauracích je tento zákaz porušován. Není proto nijak obvyklé, že s alkoholem přichází mládež do styku již okolo šestnáctého roku a první zkušenosti nabude mnohem dříve. Jelikož mladiství mají při konzumaci alkoholu zpravidla nižší toleranci, stačí jim k dosažení prvního stádia opilosti, tzv. špičky, jen malé množství alkoholu. Navíc nezkušený piják zpravidla nedokáže dobře odhadnout, jaké množství této látky je schopen organismus ještě dobře snést, neboť její účinky na tělo se projevují až později. Pokud se tedy mladý člověk nechá okolím strhnout k rychlému pití nebo k požití většího množství, je reálné nebezpečí, že přestane zvládat kontrolu nad sebou samým. Lidská psychika sama o sobě je v době dospívání nevyzpytatelná. Pokud se však adolescent ještě

navíc posilní alkoholem, může jeho konfrontace s okolním světem dopadnout podstatně hůře než jenom tak, že dotyčnému v alkoholu obsažený aldehyd zařičením na druhý den bolení hlavy a pocit nevolnosti.

Sklenka vína či piva je sice tolerovatelná pro rozprouzení zábavy mezi dospělými, ne však pro mladistvé. Nebezpečné je právě ono ztracení ostychu a zábran. Snížená sebekontrola a nekritičnost spolu s touhou vybit si agresivitu či něco si dokázat, vedou k páchání přestupků a trestných činů pod vlivem alkoholu. Mladí se nejčastěji dostávají do konfliktu se zákonem kvůli vandalismu, prostým krádežím, vloupáním do motorových vozidel, novinových stánků a kvůli ublížení na zdraví. Jednou z možností, jak zamezit takovému druhu delikvence je důslednost v dodržování zákona v podávání alkoholu mladistvým, případně ještě zvýšení věkové hranice pro jeho dostupnost.

Jednou z dalších příčin kriminality mládeže je užívání nealkoholových drog. Za drogu se podle Světové zdravotnické organizace (WHO) považuje jakákoliv látka, která je-li vpravena do organismu, může změnit některou z jeho funkcí. Definice stejné instituce ještě uvádí, že drogová závislost je tělesný a psychický stav vyplývající ze vzájemného působení mezi organismem a drogou charakterizovaný změnou chování a jinými reakcemi, které vždy zahrnují nutkání brát drogu stále nebo pravidelně. Zneužití drog je však problémem spíše větších měst a to zejména vzhledem k jejich větší dostupnosti než v malých městech či na vesnici. Toto je přímo úměrné i počtu trestných činů spáchaných pod vlivem drog a daných oblastech, tedy ve městech a vesnicích. Obdobně jako u alkoholu je i u nealkoholových návykových psychotropních látek trestná činnost páchána v důsledku ztráty kritičnosti a soudnosti. Značný vliv na tuto kriminalitu má však také fakt, že tyto drogy jsou nesporně finančně náročnější „formou trávení volného času“ než pití alkoholu. A pokud je již toxikoman na droze závislý, hraje způsob, jakým si obstará peníze na další dávku, nepatrnou roli a pod tlakem strachu abstinčních příznaků je schopen udělat téměř cokoli od krádeží vloupání do různých objektů až po ozbrojené loupeže.

4.4. Spolupráce rodiny se školou

Společným východiskem reformních návrhů na naši výchovně-vzdělávací soustavu je *přeměna (transformace) postoje školy k žákovi*. Budoucí škola je v některých projektech charakterizována jako systém služby dítěti, utvářející předpoklady k jeho optimálnímu

individuálnímu a společenskému uplatnění. Tento trend je nepochybně akceptovatelný zejména pro rodinu, která je hlavním garantem výchovy dítěte a zároveň institucí pocítující v plné míře důsledky jeho výchovy. Z této odpovědnosti by měl vyplývat zvýšený zájem rodiny o práci školy, o změny ve školství, o kvalitní školské zákony a kvalifikovanou činnost řídicích a výkonných školních institucí.

Dosažení tohoto přirozeného cíle je z různých důvodů značně obtížné. V pedagogické interakci školy a rodiny se objevují vedle standardních tendencí nové rysy. K těm patří především:

- prohlubující se difference v postojích rodičů ke školnímu vzdělávání dětí, ke škole a k učiteli,
- převážně individuální tlak rodičů na kvalitu vzdělávacích služeb školy (jazyková výuka, vybavenost počítačovou technikou apod.),
- rodiče, kteří se zajímají o školní práci svých dětí, požadují ve větší míře než tomu bylo dříve detailnější informace o vývoji prospěchu a chování svého dítěte a oceňují přitom diskrétnost učitelů,
- nově doporučené způsoby kooperace školy s rodinou se zatím na mnoha školách nevžily, přežívá často obsah i formy práce SRPŠ nebo došlo k útlumu spolupráce vůbec,
- učitelé začínají upozorňovat na fenomén tzv. „podnikatelských dětí“, těmto bývají přisuzovány spíše negativní než pozitivní vlastnosti.

Demokratické principy života společnosti jsou nejdůležitější zárukou svobody občana a jednou z hlavních podmínek pro transformaci mezi školou, rodinou a veřejností. Hlavním zdrojem informací rodičů o škole jsou jejich děti. Úkolem školy je přesvědčit děti a jejich rodiče o tom, že učitelé ve škole záleží na každém dítěti. Staronovým prostředkem k dosažení tohoto záměru je naplnění principu individuálního přístupu k dítěti. Zásada svobodné volby subjektu (dítěte nebo jeho zákonných zástupců) volit si vzdělávací dráhu podle svých možností a nabídky vzdělávacích cest. Další faktor, který může výrazně ovlivnit vztah rodičů ke škole, je jejich informovanost o výchovných a vzdělávacích záměrech školy. S tímto trendem souvisí také zainteresovanost školy a učitelů na hledání efektivních způsobů výchovné kooperace.

(Střelec, S. a kol. : Kapitoly z teorie a metodiky výchovy)

4.5. Proč kantoři nezvládají své žáky a děti nerespektují učitele

Značnou část výchovy zajišťuje škola, popřípadě také mimoškolní zařízení a organizace. Škola má podobně jako rodina velmi důležitý vliv na vývoj a formování osobnosti. Požaduje po dítěti aby se vzdělávalo, řídilo společenskými požadavky a normami, což má značný význam pro socializaci a rozvíjení rysů osobnosti. Škola s příznivými emočními vztahy a s adekvátními způsoby vyučování podporuje učební a zájmové činnosti dítěte, rozvíjí jeho motivaci, schopnosti, emoční a charakterové aspekty osobnosti. Škola bez uvedených pozitivních znaků v krajních případech působí rušivě ve vývoji a formování dětí.

Řada delikventní mládeže nemá ukončené ani základní vzdělání, je u nich zjišťována podprůměrná inteligence. Můžeme konstatovat, že nedostatečné a neúplné vzdělání mládeže je také nežádoucím kriminogenním faktorem ve školské výchově. Dítě tráví ve škole podstatnou část svého života. Je to místo, kde není bezprostředně se svými nejbližšími a kde musí mezi svými vrstevníky obstát. Solidní základ z rodiny a její stálé zázemí umožní dítěti se celkem bez výrazných problémů přizpůsobit nové situaci. Ovšem pouze na základě spolupráce rodičů a učitelů a oboustranném vstřícném přístupu. Myslím, že neexistuje vážnější školní problém, který by se týkal jen samotného dítěte a ne učitelů a ne rodičů, anebo jen dítěte a učitelů a ne rodičů. Škola nemůže suplovat rodičovskou úlohu a rodiče naopak nemohou suplovat školu. Jedna i druhá strana mohou školní problémy dítěte zlepšit, ale i zhoršit a prohloubit.

Myslím, že povědomí o tom, jaký by měl být dobrý učitel, každý z nás z vlastní praxe má. Také víme, jak špatný a necitlivý učitel dokáže život znepříjemnit, popř. úplně znechutit učení. Bohužel také platí, že učitelé a pracovníci ve školství patří mezi málo ohodnocované, ale zato velmi osočované členy naší společnosti. Žádá se od nich, aby konali svou práci co nejlépe, jsou kritizováni za věci, které jsou mimo jejich kontrolu. To, co se děje ve škole, nelze oddělit od problémů celospolečenských. Nelze obviňovat pedagogy za to, v jakých podmínkách naše děti žijí. Není chybou učitelů, že se hroučí rodiny, že mnoho jejich žáků je zanedbáváno, popř. týráno. Nemohou dětem zakázat sledování nevhodných televizních pořadů a zakázat jim požívání alkoholu či drog. Čímž je ovšem nelze zbavovat odpovědnosti za prevenci těchto jevů, samozřejmě v rámci jejich kompetence. Avšak hroučí-li se pro velké sociální problémy kulturní úroveň národa, těžko můžeme chtít, aby byly jen dobré školy na dobré úrovni.

Do většiny našich středních škol, ale také do vyšších ročníků základních škol vtrhly jako lavina drogy, násilí, šikana, pornografie, zvrácené názory, strach. Někde víc, někde méně, ale bohužel už všude. Co lze dělat tady? Jen co nejvíc mírnit jejich dopad. Ale nedělejme si iluze, že s velkým úspěchem. Učitelé mohou citlivě reagovat na vzniklou situaci, využít podnětu žáků, příležitosti vhodného vyučovacího tématu. Dobří učitelé s vybudovanou autoritou a vztahem k dětem dokáží svými jakoby bezděčnými slovy o této problematice mnohem více než dobrá přednáška odborníka. Anebo dokáží podobnou přednášku vhodně umocnit. Předpokládá to samozřejmě slušnou informovanost o problému a vlastní náhled. Hodně záleží na formě podání, frekvenci, systematičnosti, motivaci, situaci školy, třídy, zkušenostech žáků. Ale to už jsou situace, před kterými učitelé denně stojí a musí se s nimi vypořádávat. Čím lépe, tím s lepším dopadem. Kde je však potřebí napřít s plnou silou jsou nižší ročníky základních škol (nejlépe už mateřské školy).

Velmi důležitou osobou je učitelka (zřídka učitel) první třídy. Pokládá základy, na kterých ostatní budou stavět. Může žáky naplnit pozitivními postoji, ale také pohrdáním a neúctou. Během prvních pěti let rozhodují učitelé z velké části o postoji dítěte k autoritě a o výchovném klimatu na dalších stupních školy. Výuka ve škole, v níž panuje chaos, není možná. Bez kázně učit nelze. I pro učitele platí, že investují-li do žáka sami sebe, přijímají to nejlepší, co v něm je.

Škola má kromě funkce výchovné také specifickou funkci vzdělávací. Jestliže rodiče zajímá a vědí, co se jejich děti právě učí, zejména pak témata celospolečenské povahy, mohou se svými dětmi probírat znovu a jinak, navazovat, diskutovat. Rodičovská bdělost a angažovanost nutí školu ke korekci, pružnosti, aktivitě. Mít dobré školy je výsadou celé společnosti. Také zde platí, že dobře zasít a dobře se starat je zárukou dobré sklizně. Škola a rodina má mnohé společné, v mnohém se doplňují, ale i podmiňují, ale nedají se zaměnit. Selhává-li jedna, o to slabší je účinek druhé.

5. Trestná činnost mládeže v číslech

5.1. Vývoj kriminality mládeže v ČR

V roce 1993 došlo ve vývoji kriminality páchané mládeží k nepříznivému stoupajícímu trendu. Celkově bylo na území České republiky objasněno 133.298 trestných činů všech kategorií. Oproti roku 1992 se zvýšil počet odhalených trestných činů o necelých 20.000, tj. zvýšení o 7,4%, Z celkového počtu objasněných trestných činů v roce 1993 se mládež ve věku 6-18 let dopustila celkem 26.490 skutků, tedy o 3.000 více než v roce předchozím. Podíl mládeže na objasněných skutcích a zjištěných pachatelích tak činí 19,87%. Děti se podílely na spáchání 8.074 trestných činů a mladiství ve 20.580 případech. Podíl mládeže na spáchaných skutcích lze vystopovat ve všech oblastech kriminality. U krádeží prostých je zaznamenám velký nárůst stíhaných dětí až o 43%.

(Zdroj: Statistika Policie ČR)

Podíl mládeže na spáchaných skutcích lze vystopovat ve všech oblastech kriminality. V posledním období se zvýšil i její podíl na prostituci. Stále vysoký je podíl mládeže páchající trestnou činností pod vlivem alkoholu či v závislosti na různých formách toxikomanie. Znepokojivé jsou signály psychické závislosti na hracích automatech s negativním dopadem na růst kriminality. Stejně jako u ostatních pachatelů se stále více i u mládeže projevuje brutalita a agresivita. Kriminalita se během minulých desetiletí stala masovým sociálním jevem. To se týká zejména kriminality majetkové, která představuje téměř 80% veškeré registrované trestné činnosti.

Kriminalita se koncentruje zejména do velkých měst a průmyslových aglomerací s vysokým počtem anonymních a migrujících osob. To ostatně potvrzují i kriminalistické statistiky Policie České republiky, podle kterých více než polovina všech registrovaných případů je spáchaná ve dvaceti městech, v nichž žije třetina obyvatel státu. Městské obyvatelstvo je ohrožováno zejména pouliční kriminalitou, krádežemi vloupáním, krádežemi aut a vloupáním do motorových vozidel a loupežemi. Na významu nabývá trestná činnost spojená s drogami, či jinými závislostmi.

Na růst kriminality dětí a mladistvých má nesporně vliv celospolečenské klima, funkčnost rodiny, vedení dětí ve škole, naplnění jejich volného času zájmovými aktivitami, kamarádi atd. V případech trestné činnosti dětí je třeba volat k zodpovědnosti zejména rodiče, obecně je nutné zaměřit komplexní prevenci na tento celospolečenský problém. Kriminalita mladistvých a dětí se vyvíjí v souladu s kriminalitou celé společnosti.

Celkově lze konstatovat, že kriminalita dětí od roku 2000 výrazně klesla. Totéž platí i v případě kriminality mládeže, kde se výrazný sestupný trend projevuje již v posledních čtyřech letech. Vzhledem k tomu, že trestné činy páchají děti převážně ve věku od 11 do 15 let, začíná se zde projevovat vliv snížené porodnosti z let po roce 1989. Rovněž tak se zde projevuje zvýšení hranice škody v trestním řízení z částky 2.000,- Kč na 5.000,- Kč, čímž spousta prostých krádeží dříve kvalifikovaných jako trestný čin se stala přestupkem.

Kriminalita dětí a mladistvých

ČR	rok	dětí	rozdíl		mladiství	rozdíl	
			v číslech	v%		v číslech	v%
kriminalita celkem	1990	4 146	7 853	189,4	11 407	5 323	46,7
	1998	11 999			16 730		
kriminalita násilná	1990	290	986	340	1 023	311	30,4
	1998	1 276			1 334		
kriminalita majetková	1990	3 388	5 924	174,9	9 174	3 991	43,5
	1998	9 312			13 165		
kriminalita mravnostní	1990	65	68	104,6	260	-39	-15,0
	1998	133			221		

(Zdroj : Statistika MV ČR)

Celková kriminalita v ČR

rok	celková kriminalita	rozdíl	
		v číslech	v%
1990	216 852	209 078	96,4
1998	425 930		

(Zdroj: Statistika MV ČR)

Alarmující je, že násilná kriminalita dětí vzrostla od r. 1990 o 340 % a počtem trestných činů se blíží násilné kriminalitě mladistvých (rozdíl jen 58 trestných činů). Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že kriminalita dětí od r. 1990 stoupla ve všech oblastech trestné činnosti výrazněji než u mladistvých, u kterých kulminovala v roce 1996, poté se postupně snižuje.

5.2. Vývoj trestné činnosti mládeže v Brně

Za dobu své sedmnáctileté praxe na Městském ředitelství Policie ČR jsem měl možnost se každodenně setkávat s trestnou činností páchanou dětmi a mladistvými nevyjímaje. Proto jsem si jako sledovaný region ve své práci vybral teritorium města Brna, kde porovnávám nápad trestné činnosti v období 1989-2003.

(Tabulka č.1 – Vyhodnocení nápadu T.Č.)

Město Brno lze velmi stručně charakterizovat několika demografickými a kartografickými údaji. Má přibližně 400.000 registrovaných obyvatel. Rozloha činí 230 km² a je rozčleněná do 29 městských částí. Má strategickou polohu v rámci ČR pro její snadnou dostupnost na hranice s Rakouskem, Polskem a Slovenskem. Jednoznačně dominuje majetková trestná činnost všeho druhu včetně podvodů. Na celkové kriminalitě je od roku 1989 patrný vzrůstající podíl mládeže a to do roku 1994. Od roku 1995 je zde patrná sestupná tendence. V roce 1989 se mládež podílela na trestné činnosti 15,59 % ,v roce 1994 již 28,41 %, v roce 2001 je to 19,88 % a v roce 2003 13,71%.

Početně nejvýznamnější skupinu tvoří mladiství pachatelé, kteří se dopouštějí majetkové trestné činnosti, především trestného činu krádeže. Jde zejména o vloupání do automobilů, restaurací, prodejen, domů a chat, garáží apod. V objektech jsou odcizovány různé předměty, peníze, potraviny, jízdní kola, alkohol, cigarety, apod. U majetkové trestné činnosti, zejména u krádeží, narůstá podíl pachatelů mladších 15 let, kteří se dopouštějí převážně kapesných krádeží, tj. krádeží prostých, páchaných příležitostně, víceméně živelně.

I zde je patrný vzrůstající podíl mládeže na této trestné činnosti kdy v roce 1990 se mládež podílela 38 % tak v roce 1994 to bylo již 42,27%. Od roku 1995 rovněž dochází k poklesu jako u celkové kriminality, v roce 2000 je to 24,65 % a v roce 2001 již 22,30%. Alarmující však je , že se neustále snižuje věk pachatelů. V roce 1990 se děti ve věku 6 – 15

let podílely pouze 10,1% tak v roce 2001 je to již 22,79 %. V roce 2003 počet pachatelů ve věku 6-15 let poklesl na 18,27%.

Tabulka č. 1:

Vyhodnocení nápadu trestné činnosti na území města Brna v období let 1990 – 2003

Rok	1990	1994	1998	2000	2001	2002	2003
Celková kriminalita	9637	18553	21254	20234	17768	19205	19821
Objasněno celkem	3352	4942	7697	7568	8576	5961	6038
tj. %	34,8	26,67	36,17	37,4	48,27	31,04	30,46
Mládež	868	1404	1607	1192	1705	652	828
tj. %	25,89	28,41	20,87	15,32	19,88	10,94	13,71
Děti 6-15 let	232	339	961	769	1115	308	317
tj. %	6,92	6,86	12,48	9,88	13,49	5,17	5,25
Mladiství 15-18 let	636	1065	646	447	483	370	544
tj. %	19,0	21,54	8,39	5,74	6,97	6,2	9,0

(Zdroj: Statistika MV ČR)

Také skladba obyvatelstva v dané oblasti podstatně ovlivňuje páchaní trestné činnosti dětmi a mladistvými. Svůj vliv zde hraje především zaměstnanost, vzdělanost a způsob využití volného času dospělých, vzorů svých dětí. Toto můžeme srovnat na území města Brna srovnáním dvou městských částí, v daném případě je to Brno – sever a Jundrov v období od roku 2000 do roku 2003. Srovnání je provedeno pouze u pachatelů – dětí ve věku 6-15 let, neboť kategorie starších pachatelů – mladistvých je statisticky zavádějící, protože tato věková skupina již převážně páchá trestnou činnost na celém území Brna na rozdíl od dětí mladších, které inklinují spíše k okolí svého bydliště.

Statistické vyjádření srovnání je v níže uvedených tabulkách:

Městská část Brno - sever

Rok	2000	2001	2002	2003
Celková kriminalita	2831	2318	2514	2612
Objasněno celkem	1095	1085	894	826
tj. %	38,68	46,81	35,56	31,62
Děti 6-15 let	233	211	48	55
tj. %	21,28	19,44	5,37	6,38

Městská část Brno sever se rozkládá v těsné blízkosti středu města Brna. Je tvořena převážně klasickou bytovou zástavbou, pavlačové domy mezi nimi nejsou výjimkou. Věková skladby obyvatel této části nevybočuje z celkového průměru města. V této městské části je nezaměstnanost nad městským průměrem, nezaměstnaní jsou ve většině odkázáni pouze na vyplácené sociální dávky. Nezanedbatelnou část obyvatel tvoří romské etnikum.

V ulicích této městské části najdeme velké množství heren, v provozu je více jak deset zastaváren. Sportovní zařízení sloužící volnému času jsou převážně situována do komplexů základních škol, dále se zde nacházejí dvě centra volného času pro romskou mládež.

Ve velké míře je zde rozvinuta tzv. pouliční kriminalita.

Městská část Brno - Jundrov

Rok	2000	2001	2002	2003
Celková kriminalita	618	578	596	601
Objasněno celkem	248	252	201	205
tj. %	40,12	43,59	33,72	34,10
Děti 6-15 let	24	19	3	9
tj. %	9,68	7,53	1,49	0,04

Městská část Brno – Jundrov je zasazena do okrajovější části Brna. Převládá zástavba rodinných domů. Věková skladba obyvatel je srovnatelná s městskou částí Brno – sever. Nezaměstnanost je pod městským průměrem.

V této městské části se nachází jedna herna, zastavárna ani obdobné zařízení se v této městské části nenachází, je zde řada zařízení pro využití volného času, jako např. sportovní komplex KáČaTa.

Kriminalita se zde v největší míře projevuje na úseku vloupání do rekreačních chat, které jsou v chatových oblastech lemujících tuto městskou část.

Závěrem tohoto srovnání lze opět konstatovat, že na kriminalitu mládeže má velký vliv rodinné prostředí a způsob trávení volného času

Závěr

Na rostoucí kriminalitu dětí a mladistvých má nesporně vliv celospolečenské klima, funkčnost rodiny, vedení dětí ve škole, naplnění jejich volného času zájmovými aktivitami, kamarádi atd. V případech trestné činnosti dětí je třeba volat k zodpovědnosti zejména rodiče, obecně je nutné zaměřit komplexní prevenci na tento celospolečenský problém.

Prevence (tedy nalézání a uplatňování metod, za jejichž pomoci je možné trestné činnosti předejít) problému způsobeného vlivem působení patologických jevů má širší dosah, než jejímu vlastnímu předcházení. Prevence problémů způsobených např. hazardní hrou nebo návykovými látkami má hodně společného. Proto také bývá výhodné je spojovat a zasadit do širšího rámce povzbuzování ke zdravému způsobu života. Je zde šance pro dostatečně široce pojatou výchovu včetně výchovy ve volném čase a její preventivně výchovné funkci.

Prevence založená ve společnosti (community based prevention) znamená spolupráci různých složek společnosti (rodina, škola, vrstevníci, zdravotníci, úřady, média, soukromý sektor, zájmové a sportovní organizace mládeže, pedagogicko-psychologické poradny, církve, svépomocné organizace, policie atd.). V ideálním případě jsou pak děti a mladiství koordinovaně ovlivňováni z mnoha stran.

Slovo prevence obecně znamená předcházení nebo zabránění něčemu, překažení něčeho či předem ochránění proti něčemu. Drogovou prevencí tedy předcházíme vzniku tohoto problému ve společnosti jako celku a u jednotlivců, kteří ji vytvářejí. Společnost i jedinec jako takový mají přirozenou tendenci chránit se před něčím, co je nějak poškozuje, ohrožuje nebo ničí. Masové zneužívání drog v 2. polovině 20. století je pouze jedním z mnoha negativních projevů (promiskuita, kriminalita, korupce ...) krize současného světa, kterou těžko můžeme pokládat za náhodnou. Ptáme-li se po příčině, rozhodně nečekejme jednoduchou odpověď. Ta totiž není, zrovna tak jako neexistuje jednoduchý recept na stoprocentně účinnou prevenci. Je nutné si uvědomit, jak složitou bytostí je člověk a jak složitě je jeho soužití s ostatními lidmi.

Život jedince i celé společnosti se řídí určitými zákonitostmi, které mají vymezenou oblast působnosti, různě se podmiňují, prolínají, mají svou hierarchii. Nejsou tedy samoučelné, jsou důležité pro zachování samotné existence. Narušení jedné zpravidla vyvolá

řetězovou reakci různých dalších poruch. Ve společnosti je to obdobné jako v lidském těle. Špatná funkce jednoho orgánu ovlivní funkci jiného (jiných) a člověk onemocní. A čím více a důležitějších orgánů je narušeno, tím větší komplikace nastávají.

Žijeme v tzv. postmoderní době. Pojem relativní z přírodovědné sféry přešel do sféry společenské. Téměř vše se stalo relativní. Hodnoty, které byly po staletí absolutní, se neměnily (v naší západní kultuře reprezentované např. křesťanským Desaterem), člověk se na ně mohl spolehnout, měl v nich svou jistotu, staly se relativními, platícími jen někde, někdy, pro někoho, za určitých podmínek. Každý má právo na svou pravdu (ovšem je-li silnější, vnucuje ji slabším, má-li moc, nařizuje jiným - viz. např. nacistické Německo a 2. světová válka). V rámci svobody se dosud platné hranice mohou překračovat, posouvat, všelijak relativizovat i úplně rušit. Problém je ale v tom, že člověk ke svému plnohodnotnému životu potřebuje určitý řád, cítí se bezpečně v nějaké dané struktuře, svoboda bez hranic se mu tak stává chaosem, pastí, paradoxně jej zotročuje, vyvolává v něm strach, úzkost, které se nutně musí zbavit. Droga tento existencionální strach na nějaký čas iluzorně přehluší, aby ho později zněkolikanásobila.

Svobodný je ten, kdo vnitřně přijme a ztotožní se s určitými zákonitostmi a hranicemi. Ví totiž, že jediné tak se cítí bezpečně a nemusí mít strach. Drogová prevence je vlastně prevence negativních společenských jevů vůbec a spočívá z tohoto úhlu pohledu v znovuoobjevení a přijetí oněch absolutních hranic a zákonitostí, kde je člověk absolutně svobodný, protože absolutně bezpečný.

Programy prevence kriminality zahrnují veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páčání kriminality a snižování strachu z ní. Patří sem opatření, jejímž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.

Vytvořeny jsou:

- programy preventivní orientované na rodinu
- programy preventivní orientované na školu
- programy preventivní opírající se o komunitu

Prevence kriminality tedy představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započatím nebo před jejím pokračováním.

Prevence kriminality primární – je necíleně orientována na celou společnost, její instituce a občany. Spočívá převážně v optimalizaci životních podmínek, zvláště sociálních, materiálních, v péči o náležité fungování všech prosociálních aktivit, které vedou k vhodné socializaci jedinců a pozitivnímu rozvoji společnosti. Zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování dětí a mládeže na využívání volného času a možnosti sportovního využití. Primární nebo taky základní prevence se doporučuje všude tam, kde se problém dosud neobjevil a kde se dělá vše pro to, aby vůbec nevznikl. Soustřeďuje se tedy na tzv. zdravou populaci.

Prevence kriminality sekundární – je cíleně orientovaná na jedince a skupiny kriminálně rizikové, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběti trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, dlouhodobou nezaměstnanost), na příčiny kriminogenních situací. Zaměřuje se též na ochranu materiálních hodnot, které jsou častěji objektem zájmů delikventů.

Dnešní doba se mimo jiné vyznačuje tím, že přibývá pasivních způsobů, kterými se slasti ze změněného vědomí dosahuje - televize, počítačová kultura, zábavné podniky nejrůznějšího druhu a ovšem také drogy. V mládí je tato potřeba mnohem silnější a tudíž mladí jsou z tohoto hlediska skupinou pasivní konzumací a tedy i drogou více ohroženou. Prevence je zde nasnadě - co nejvíce podnětů k aktivní činnosti, cílené vedení k ní, nabízení co nejširší škály možností, a to čím dříve, tím lépe. Slast nemá být cílem lidského snažení, ale jen vedlejším účinkem toho, že člověk svého cíle dosáhl.

Prevence kriminality terciární – je cíleně orientovaná na jedince nejrizikovější, má za úkol resocializaci kriminálně narušených delikventů (pracovní uplatnění včetně rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení) a tím i zabránění recidivě. Terciální prevence nastupuje tam, kde primární a sekundární prevence selhala, nebo je nedostatečná. Je oblastí zdravotnických a sociálních pracovníků. Tito by měli být schopni po

stanovení diagnózy a zavedení léčby pokusit se zabránit onemocnění nebo alespoň omezit užívání návykových látek na minimum. Postižené je potřeba naučit novému životu a novému chápání životních hodnot a jistot. Zdůrazňujeme nutnost izolace od kriminogenního prostředí a vytvoření nového vlastního způsobu života. Největší důraz je třeba klást ne na zákazy, ale na vytvoření kladných citových vztahů jak mezilidských, tak i v oblasti osobních zájmů a zálib. Vždy musíme předpokládat, že v kolektivu mladých lidí mohou existovat jedinci s různou silnou vazbou na kriminogenní prostředí.

Rizikovost a nebezpečnost kultu toxikomanické subkultury lze snížit soustavou komplexní víceetapové prevence, bez ní nelze očekávat podstatné zlepšení. Přitom v terciální prevenci je jen snaha, aby užívání a zneužívání drog mělo co nejmenší zdravotní a sociální následky. Stále zde ještě chybí systematické zpracování problematiky nealkoholové toxikomanie v ČR. I když počty evidovaných závislých osob u nás nejsou příliš vysoké, je nutno podrobně poznat etiopatogenezi a zákonitosti nealkoholové toxikomanie a všechny ostatní souvislosti. Přístup ke zkoumání a poznání tohoto společensky negativního jevu musí být interdisciplinární. Potom bude možno stanovit koncepci boje s nealkoholovou toxikomanií a zaměřit se na komplexní a koordinovaný postup sociálních orgánů a organizací a všech zainteresovaných složek při řešení všech aspektů nealkoholové toxikomanie. Úspěch kriminální prevence by zde spočíval v tom, aby se naše dobře připravené děti v době dospívání dokázaly postavit i proti tlaku většiny drogy nebo jiných návykových látek užívajících anebo ještě lépe, aby samy byly tou většinou, která tyto látky neužívá a ani nechce a tlačily na menšinu, která je užívá nebo užívat chce.

Primární roli v sociální prevenci a prevenci delikvence dětí a mládeže hraje rodina, která svým vlivem a osobním příkladem formuje vztah dítěte ke společnosti, práci, vzdělání a k životnímu stylu vůbec. Odpovědnost za oblast primární a sociální prevence spadá do působnosti rodiny, obcí a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciální prevence je s ohledem na odbornou náročnost jednotlivých aktivit záležitostí resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a v některých souvislostech i Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví.

Centrum sociální prevence pro mládež, jehož zřizovatelem a provozovatelem je Magistrát města Brna, je jednou z aktivit brněnského projektu prevence kriminality ve městě. Zařízení bylo otevřeno v roce 1984 a postupně se rozšiřovalo až k dnešní podobě. Centrum

sídlí v objektu, jehož součástí je i ubytovací zařízení , zahrada a nevelké hřiště a slouží mládeži od 15 do 18 let, ve zvláštním případě i mladým dospělým. Nejpočetnější skupinu tvoří mladiství, kteří se dopustili nějakého ne příliš závažného deliktu. Druhou skupinu tvoří mladí, kteří pocházejí z tzv. sociálně patologického prostředí, mají nefunkční rozpadající se nebo rozvrácenou rodinu. Poslední skupinu tvoří jedinci, kteří jsou psychicky hendikepováni, nejsou schopni normální komunikace.

V rámci větší účinnosti prevence je možné zkoordinovat více složek.

Co může udělat jednotlivec:

Především sám z vlastní vůle musí přestat se stýkat s lidmi a vyhýbat se místům, kde svoji protispolečenskou činnost prováděl. Nutná je změna nebezpečného a rizikového životního stylu spolu s rizikovým modelem chování, jimž je mladý člověk vystaven. Může také varovat své přátele a známé před nebezpečím provozování těchto činností.

Co mohou udělat rodiče:

Je toho hodně a do značné míry se to kryje se zásadami prevence problémů způsobených nevhodným prostředím, či jinými faktory. Snažit se získat zpět důvěru dítěte, naučit se naslouchat tomu co říká, věnovat mu potřebný čas. Opatřit si vhodnou literaturu a získat tím informace, aby byla možná zasvěcená komunikace s dítětem a najít si k takové debatě vhodný okamžik. Předcházet tomu, aby se dítě nudilo a dosáhnout toho buď vhodným zaměstnáním v rodině, nebo najít mu novou dobrou společnost . Chránit dítě před nevhodnou společností mimo jiné i tím, že mu najdou vhodné přátele a záliby. Neméně důležité je také posilování zdravého sebevědomí dítěte či mladistvého. Podle potřeby spolupracovat i s dalšími dospělými, školou, případně se obrátit na odborníky, kteří se touto problematikou zabývají. Využívat možnost profesionální konzultace, ale nejdůležitější ze všeho je začít problém řešit ihned.

Co může dělat škola:

Rozhodující význam ve výchově mládeže má i škola. Proto jednou z hlavních podmínek pro předcházení mravních defektů u mládeže je školní výchova. Je nutno klást

vyšší nároky na práci pedagogů a vychovatelů, než tomu bylo doposud. Škola může zakázat provozování jakýchkoliv nebezpečných činností ve školní budově a v jejím okolí. Zasadit prevenci problémů do rámce výchovy ke zdravému způsobu života. Podávat informace o účinných preventivních programech na školách. Účinně spolupracovat s rodiči a s pedagogicko-psychologickými poradnami. Organizovat více zájmových kroužků ve spolupráci s Domovy dětí a mládeže.

Co mohou dělat sdělovací prostředky:

Mohou nabízet lepší možnosti trávení volného času a také nabízet pozitivní modely lidí, kteří mají kvalitní záliby a pro něž jsou práce nebo koníčky důležité samy o sobě. Samozřejmě dát prostor i debatě, ale rozhodně by se média neměla propůjčit k reklamě propagující nebezpečné hry a činnosti.

Co může dělat společnost:

Účinná prevence zahrnuje vytvoření účinných programů zahrnujících pokud možno více sektorů (jednotlivec, rodina, vrstevníci, škola, sdělovací prostředky atd.). Význam má i společenské klima. Společnost, která nepovažuje peníze získané jakkoliv za superhodnotu a neoslavuje nesmyslné riskování, je ve výhodě.

Žádná analýza současného stavu kriminality i prognózy jejího dalšího vývoje se nemůže obejít bez části věnované kriminalitě mládeže (konkrétně kriminalitě nezletilých - dětí a mladistvých - tj. osob ve věku od 6 - 7 let do 18 let.) Je to zapříčiněno jednak skutečností, že děti a mladiství představují cca pětinu všech policií stíhaných a vyšetřovaných pachatelů, a jednak tím, že v tomto období začínají ty "nejperspektivnější" kriminální kariéry. Také zásah do dosud nezralé osobnosti pachatele kriminálního skutku je nejvhodnější a společensky nejžádoucnější, protože je zároveň též preventivním opatřením proti možnému pokračujícímu kriminálnímu jednání takové osoby a proti růstu recidivní trestné činnosti vůbec.

V roce 1989 byla přijata a v platnost pro Českou republiku vstoupila dne 6.2.1991 Úmluva o právech dítěte. Završilo se tím dlouholeté snažení o komplexní zajištění práv dítěte

z hlediska občanského, ekonomického, sociálního, kulturního i politického. Je to mezinárodně platný právní dokument, který upravuje práva dětí formou smlouvy, závazné pro všechny státy, které jej přijaly. U nás jsou základní práva a svobody dítěte upravena v ústavě, v zákonech, a to především v zákoně o rodině.

Od roku 1990 se vytvořilo, publikovalo a distribuovalo velké množství preventivních materiálů. Soustavně se publikuje v odborném tisku a spolupracuje se všemi sdělovacími prostředky. Spolu s Výzkumným ústavem pedagogickým se připravil program prevence zneužívání alkoholu a jiných drog na školách. Tento ústav využívá od roku 1994 progresivní postupy, jako je účast předem připravených vrstevníků (peer program).

Od r.1995 je v rámci Ministerstva vnitra zřízen systém státní podpory výzkumu a vývoje. Těžiště financování spočívá v eliminaci nejzávažnějších aktuálních problémů a finance byly poskytnuty i na tyto projekty:

- Sociálně-patologické jevy v obcích a regionech
- Diagnóza, prognóza a možnost resocializace skupin ohrožených sociálně-patologickým vývojem se zvláštním zřetelem ke skupinám mládeže
- Prevence drogových a jiných závislostí u mládeže na středních odborných školách a učilištích

Zásady, které je nutné při přesazování preventivní politiky dodržovat:

- v rámci kontinuální péče priorizovat činnost, která vede k nápravě a odklonu kriminální kariéry
- dítě či mladistvý musí být v této činnosti vždy subjektem nápravného procesu
- nápravný proces je potřebné realizovat v nejbližším sociálním prostředí, zejména v rodině, škole a komunitě
- těžiště nabídky služeb sociální intervence by měla převzít samosprávná obec
- sankce a ochranná opatření hrají v systému péče o predelikventní a delikventní mládež významnou roli, jejich aplikace a výkon musí být diferencovány s ohledem na zvláštnosti konkrétního případu–možnost stupňování sankcí, vymahatelnost a kontrolu účinnosti sankcí, zajištění pokračování nápravného procesu započatého před uložením sankce

- v rámci sankční politiky zvážit snížení trestní odpovědnosti s tím, že trestní systém bude maximálně rozšířen o sociálně nápravná a ochranná opatření

„V rámci prevence je třeba formovat pozitivní stránky osobnosti, vytvářet obranné mechanismy proti nežádoucím vlivům, což je také nespecifická prevence sociální patologie. Utváření pozitivní soustavy hodnot mladých lidí včetně odpovědnosti jednotlivce vůči sobě samému, svým blízkým i společnosti za vlastní osud a za rozvoj všech jeho možností. Nestačí počítat pouze s tím, že volný čas dětí a mládeže bude pouze zaplněn tak, aby „neměli čas“ na alkohol, drogy, hrací automaty, předčasný sex, asociální jednání. Prevence negativních jevů je v široké nabídce dobrovolných, zvláště pak zájmových aktivit, které přispívají k hodnotovému systému na němž je založen zdravý způsob života.“

(Hofbauer, B. 1993, s.3)

Jestliže prevence odvrátí alespoň jednoho mladého člověka od dráhy zločinu a který tak předejde řadě trestných činů, má smysl nejen pro něho samého, ale i pro společnost, která vydává nemalé prostředky právě na eliminaci sociálně-patologických činností a jevů jako účinnou pomoc proti dětské kriminalitě.

RESUMÉ

Kriminalita prudce vzrůstá a to jak ve světě, tak i v České republice. Mezi pachateli se neustále zvyšuje počet dětí a mladistvých. Kriminalita mládeže je projevem deformace mladého člověka, která nastala v průběhu jeho života, ve společnosti, ve společenských podmínkách.

Ve své bakalářské práci se zabývám jak rodinným prostředím a jeho vlivem na kriminalitu dětí a mladistvých, tak dalšími příčinami vzniku a nárůstu kriminality mládeže. Práce je rozdělena do pěti samostatných kapitol, kde jsou probrány jednotlivé okruhy problematiky.

V první kapitole se seznámíme s vybranými zákony, které se dotýkají trestné činnosti mládeže. Ve druhé je popsáno rodinné prostředí, jeho charakteristiky a některé problémy rodinné výchovy. Třetí kapitola se zabývá vlivem médií na růst kriminality mládeže. Další kapitola poukazuje na vliv školního prostředí a trávení volného času dětí v partě na jednotlivce. Poslední pátá část, je částí zabývající se statistickým rozbořem kriminality mládeže.

V závěru mimo shrnutí předchozích kapitol nastiňuji možnou cestu prevence ke snížení kriminality mládeže.

ANOTACE

Ve své bakalářské práci se zabývám jak rodinným prostředím a jeho vlivem na kriminalitu dětí a mladistvých, tak dalšími příčinami vzniku a nárůstu kriminality mládeže. Práce je rozdělena do pěti samostatných kapitol, kde jsou probrány jednotlivé okruhy problematiky

V první kapitole se zabývá vybranými zákony, které se dotýkají trestné činnosti mládeže. Druhé je věnována rodinnému prostředí, třetí kapitola se zabývá vlivem médií na růst kriminality mládeže. Další kapitola poukazuje na vliv školního prostředí a trávení volného času dětí v partě na jednotlivce. Poslední pátá část, je částí zabývající se statistickým rozbořem kriminality mládeže.

V závěru je nastíněna možná cesta prevence ke snížení kriminality mládeže.

Klíčová slova:

Kriminalita, mládež, škola, rodina, volný čas.

Použitá literatura

1. Bulletin. Národní protidrogová centrála. NPC PČR, 1997.
2. ČÁP, J. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Praha : ISV, 1996.
3. GAVORA, P. Výskumné metody v pedagogike. Bratislava : UK, 1996.
4. HOFBAUER, B. Společenské a výchovné poslání středisek volného času dětí a mládeže v současných souvislostech, zvláštní příloha časopisu.
5. CHMELÍK, J. Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha : MV ČR, 1998.
6. KOUBOVÁ, E. Násilí v rodině. Praha : 1995.
7. LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. Psychická deprivace v dětství. Avicenum 1974.
8. MAŇÁK, J. a kol. Kapitoly z metodologie pedagogiky. Brno : MU, 1994.
9. MAREŠOVÁ, A. Kriminalita mládeže. Praha : Studie IKSP, 1996.
10. MATĚJČEK, Z. Dítě a rodina v psychologickém poradenství. Praha : SPN, 1992.
11. MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha : Portál 1977.
12. MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. Mládež a delikvence. Praha : Portál, 1998.
13. PELIKÁN, J. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. Praha : Karolinum, 1998.
14. SPOUSTA, V. Vádemékum autora odborné a vědecké práce. Brno : PeF MU 2000.
15. SAK, P., SAKOVÁ K. Mládež na křižovatce, Praha : Svoboda Servis, 2004.
16. Trestní zákon, Komentář, C.H.BECK, Praha : 1994.
17. Trestní řád, Komentář, C.H.BECK, Praha : 1994.
18. Za školou 5/93. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 1993.
19. PORADA, V. a kol. Kriminalistika, CERM Brno : 2001.
20. <http://www.mvcr.cz> – internetové stránky MV ČR.

Seznam použitých cizích slov

BULLYING – šikana mezi žáky ve škola

ETIOPATOGENZE – soubor příčin a mechanismů vzniku nemoci

EXKURS – náhled, seznámení

KRIMINOGENNÍ – příčiny a okolnosti vedoucí k páchání trestní činnosti

PREKURSOR – meziprodukt

RESOCIALIZACE - výchovné působení na pachatele trestného činu k jeho opětovnému zařazení do řádného života společnosti

RESTORATIVNÍ JUSTICE – obnovující justice, důraz na práva obětí, na odčinění škodlivého následku

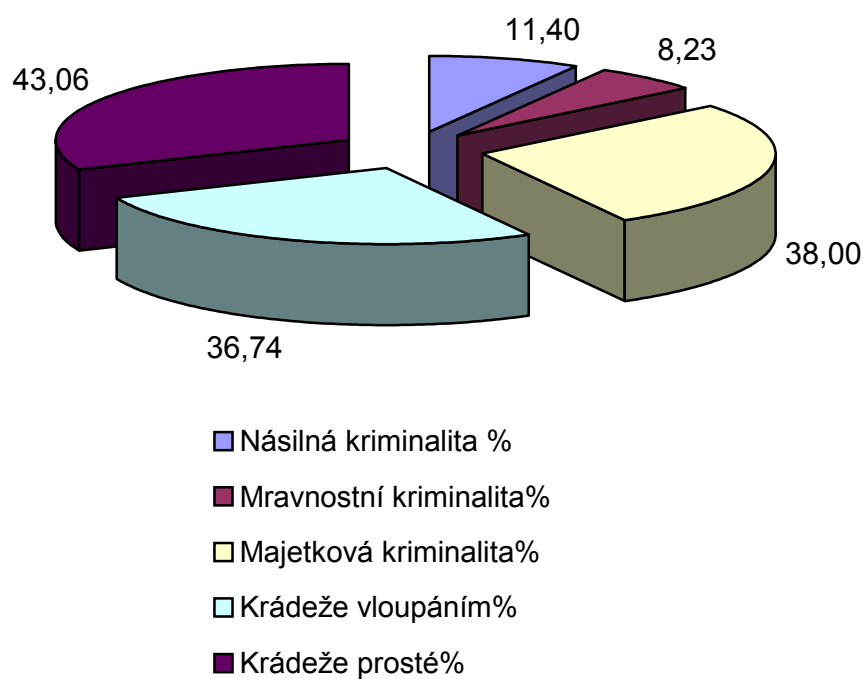
ULTIMA RATIO – krajní možnost

PREDELIKVENTNÍ – mající sklon k páchání trestné činnosti

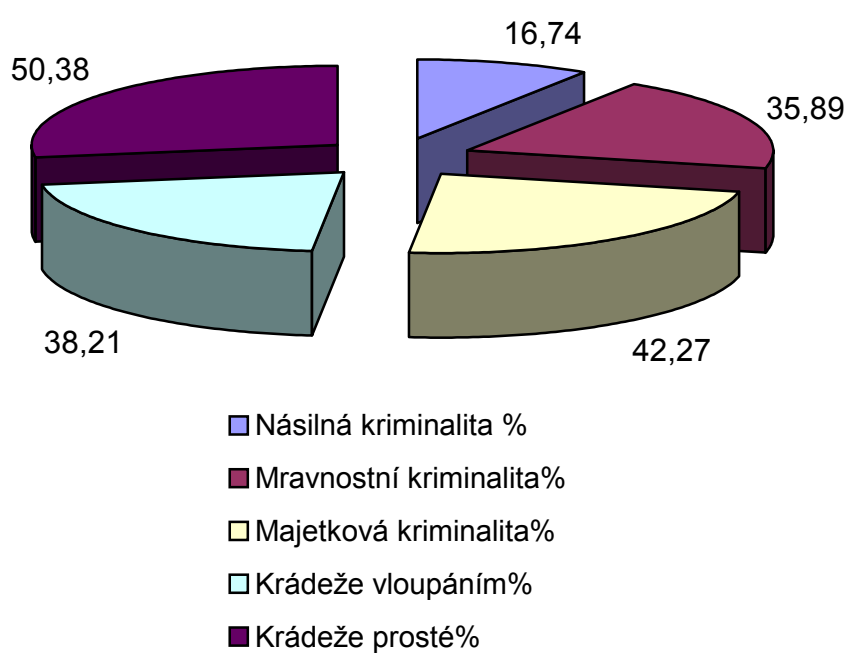
PRIORIZOVAT – upřednostňovat

PŘÍLOHY

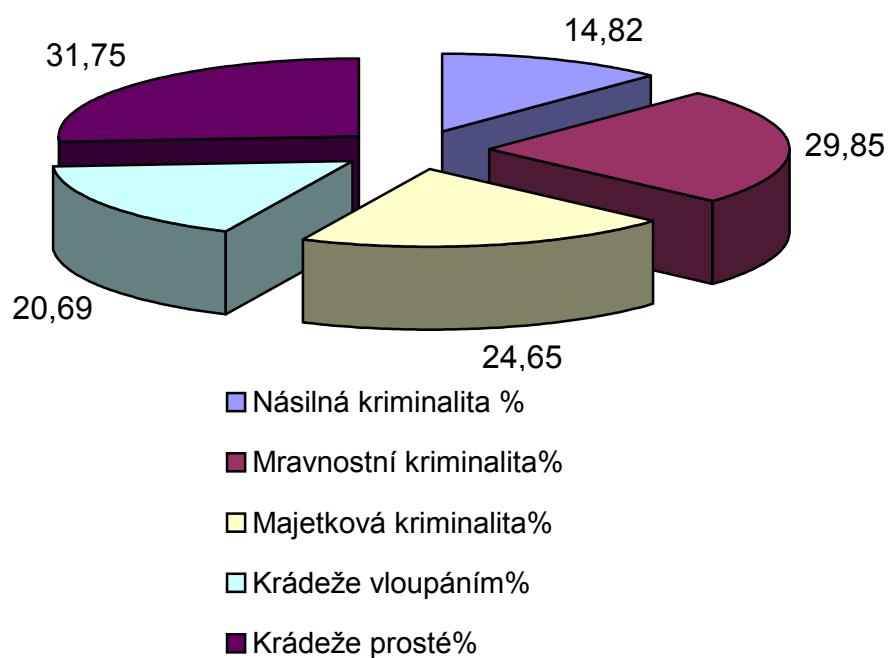
**Trestná činnost páchaná mládeží na území města Brna
v roce 1990**

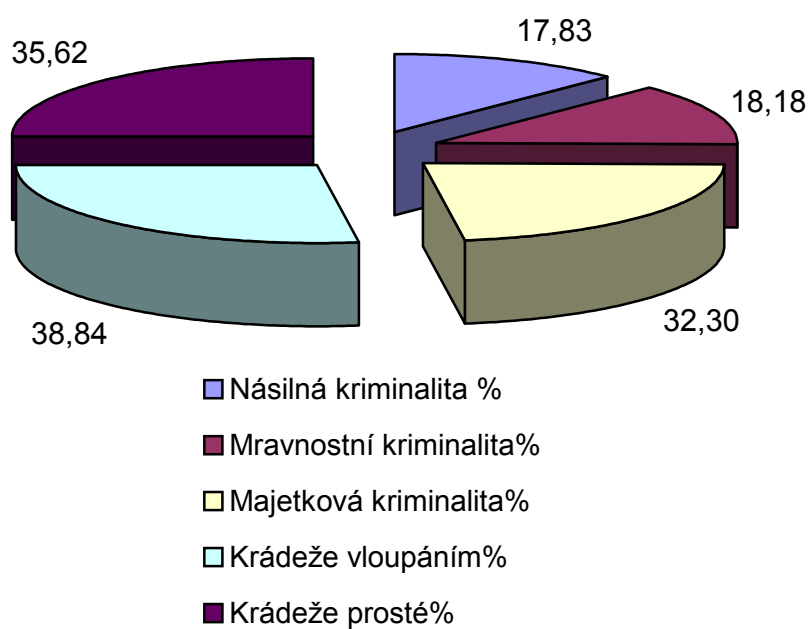
Trestná činnost páchaná mládeží na území města Brna v roce 1994

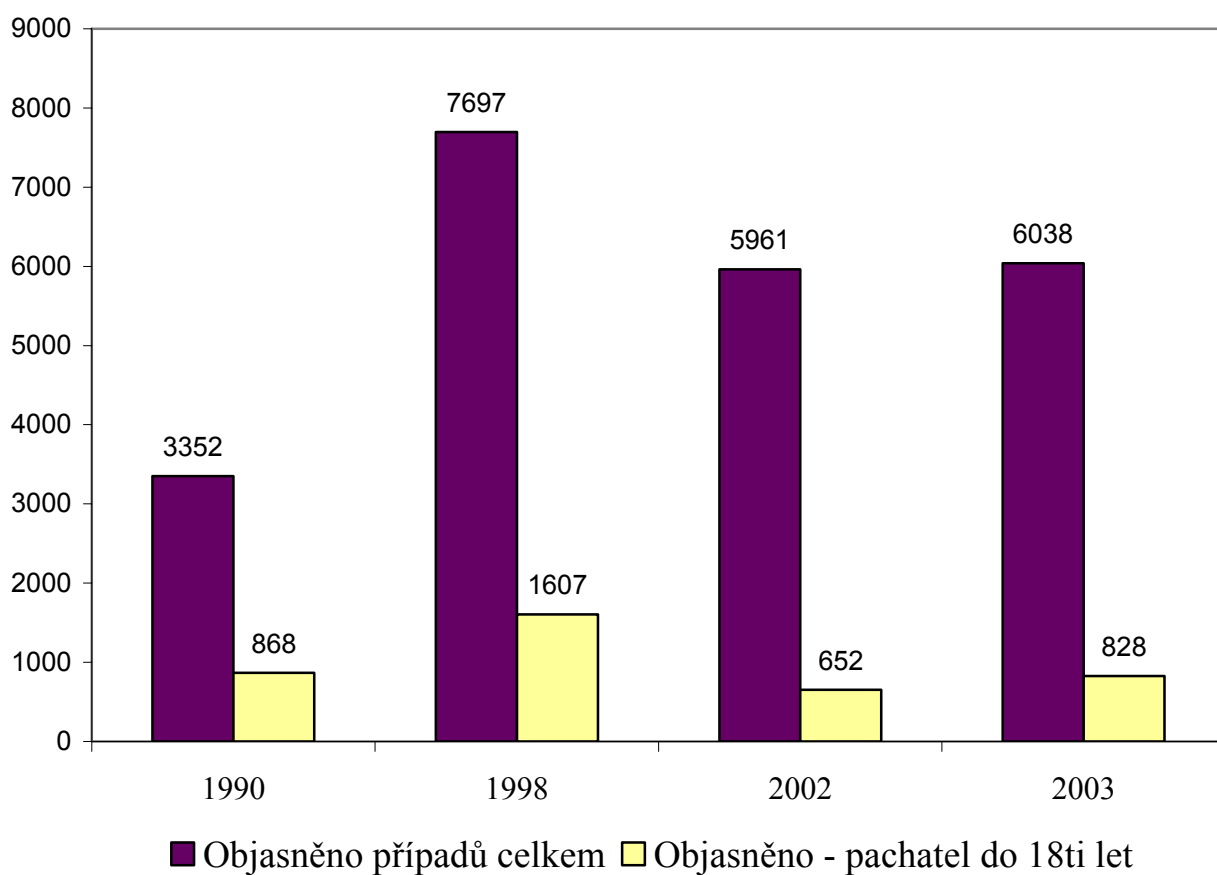
**Trestná činnost páchaná mládeží na území města Brna
v roce 2000**

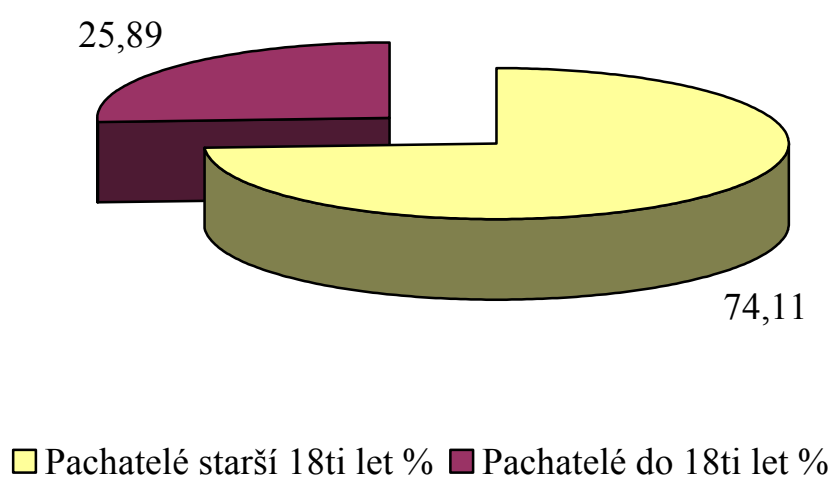
Trestná činnost páchaná mládeží na území města Brna v roce 2001

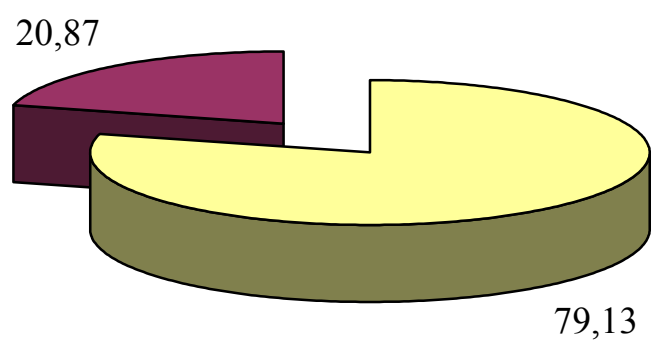
**Podíl mládeže na trestné činnosti na území města Brna
v letech 1990, 1998, 2002, 2003**

**Podíl mládeže na páchání trestné činnosti na území města Brna
v roce 1990**

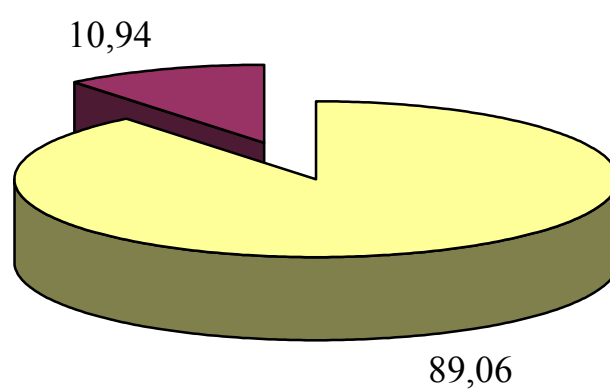

**Podíl mládeže na páchání trestné činnosti na území města Brna
v roce 1998**

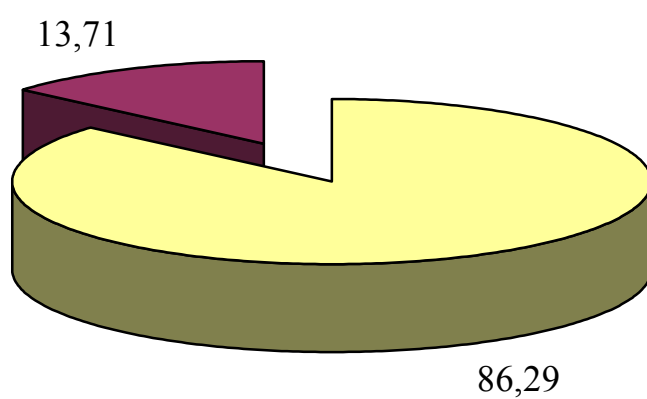
■ Pachatelé starší 18ti let % ■ Pachatelé do 18ti let %

**Podíl mládeže na páchání trestné činnosti na území města Brna
v roce 2002**

■ Pachatelé starší 18ti let % ■ Pachatelé do 18ti let %

**Podíl mládeže na páchání trestné činnosti na území města Brna
v roce 2003**

■ Pachatelé starší 18ti let % ■ Pachatelé do 18ti let %